Eduskunta
Tietopalvelu
Sami Grönberg

Muistio TAH20250398A

20.11.2025

Laskelmia Vasemmiston vaihtoehtobudjetin reformien vaikutuksista

Sosiaaliturva, tuloverotus ja välilliset verot

Sisällys

1. Laskelmassa huomioidut reformit 1
1.1 Talousarvioesitys 1
1.2. Vasemmiston vaihtoehtobudjetti 2
2. Kustannusvaikutukset 5
3. Tulonjakovaikutukset 8
4. Vaikutukset eri väestöryhmiin 13
5. Esimerkkilaskelmia 16
5.1 Tuloverotukseen tehtävien muutosten vaikutukset 16
5.2 Vaikutukset käytettävissä oleviin tuloihin 19
5.3 Vaikutukset työnteon kannustimiin 21
6. Työllisyysvaikutukset 25
Lähteet 29
Liite 1: Laskentamenetelmät ja oletukset 31
L1.1 Tuloverotus ja sosiaaliturva 33
L1.2 Välilliset verot 37
L1.3 Esimerkkilaskelmat 39
L1.4: Tulokymmenysten alarajat 42
Liite 2: Hallituksen esitykset 43
Liite 3: Tuloveroperusteiden muutokset Vasemmiston vaihtoehdossa 44

1. Laskelmassa huomioidut reformit

Käytettävissä oleviin aineistoihin ja menetelmiin liittyvien rajoitteiden vuoksi tarkastelun ulkopuolelle jää muutoksia, jotka vaikuttaisivat suoraan tai epäsuorasti kotitalouksien taloudelliseen asemaan. Laskelmat koskevatkin vain alla lueteltuja reformikokonaisuuksia, eivätkä ne siten kuvaa esimerkiksi koko talousarvioesityksen (TAE) tai eduskuntaryhmän vaihtoehtobudjetin (VAS) vaikutuksia.

1.1 Talousarvioesitys

Reformit kuvaavat muutosta suhteessa pysyvän lainsäädännön (PLS) mukaiseen tilanteeseen vuonna 2026. Vero- ja etuusperusteiden muutoksia koskevat hallituksen esitykset on lueteltu tarkemmin liitteessä 2.

Sosiaaliturva:

- Yleistuki
    a. Tarveharkinta peruspäivärahan saajille
    b. Tarveharkinnan ja osittaisen työmarkkinatuen parametrien muutos
- Toimeentulotuen perusosien alentaminen (vain parametrimuutokset) ja ansiotulovähennyksen poistaminen (jälkimmäinen huomioitu vain esimerkkilaskelmien osalta)
- Omaishoidon palkkioiden korottaminen
- Kotihoidon tuen asumisaikavaatimus
- Äitiysavustuksen korottaminen
- Kansaneläkeindeksiin sidottujen etuuksien indeksijäädytys (jäädytyksen vaikutus vuodelta 2026)

Tuloverotus:

- Ansiotuloverotuksen indeksitarkistus pl. kolme ylintä tuloveroasteikon luokkaa
- Ylimmän marginaaliveroasteen alentaminen
- Työtulovähennyksen korottaminen
- Työtulovähennyksen lapsikorotuksen korottaminen
- Eläketulon lisäveron lieventäminen
- Työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen vähennyskelpoisuuden poistaminen
- Työsuhdepolkupyöräedun verovapauden poistaminen

Välilliset verot:

- 14 prosentin arvonlisäverokantaan kuuluvien hyödykkeiden verokannan alentaminen 13,5 prosenttiin
- Tupakkaveron korotus (pl. nikotiinipussien ja sähkösavukenesteiden tupakkaveron korotus)
- Alkoholijuomien veronkorotus
- Virvoitusjuomaveron korotus

- Sähkön huoltovarmuusmaksun korotus
- Liikennepolttoaineiden veronalennus
- Jakeluvelvoitteen muutosten vaikutukset polttoaineiden kuluttajahintoihin

Välillisiin veroihin kohdistuvat muutokset on huomioitu vuonna 2026 voimaan tulevien muutosten osalta, jos muuta ei ole mainittu.

1.2. Vasemmiston vaihtoehtobudjetti

Reformit kuvaavat muutosta suhteessa vuoden 2026 talousarvioesitykseen.

Sosiaaliturva:

- Perutaan indeksisidonnaisten etuuksien jäädytykset vuosilta 2024–2026
- Perutaan yleiseen asumistukeen tehdyt muutokset vuosilta 2024 ja 2025
    a. Kuntaryhmän I yhdistäminen kuntaryhmään II (2024)
    b. Korvausasteen alentaminen (2024)
    c. Ansiotulovähennyksen poistuminen (2024)
    d. Omavastuun kaavan muutokset (2024)
    e. Asumistuen poistuminen omistusasujilta (2024)
    f. Yleisen asumistuen varallisuusharkinta (2025)
    g. Kouvolan, Mikkelin, Porin, Kajaanin, Lappeenrannan ja Vaasan siirto yleisen asumistuen kuntaryhmään III (2025)
    h. Opiskelijoiden siirtäminen opintotuen asumislisän piiriin
- Perutaan eläkkeensaajan asumistukeen tehdyt muutokset vuodelta 2025
    a. varallisuusharkinnan kiristys
    b. lisäomavastuun kiristys 43,5 prosenttiin
- Perutaan työttömyysturvaan tehdyt muutokset vuosilta 2024–2026
    a. Tason porrastaminen (2024)
    b. Suojaosien poistuminen (2024)
    c. Lapsikorotusten poistuminen (2024)
    d. Lomakorvausten jaksotus (2024)
    e. Omavastuupäivien kasvattaminen (2024)
    f. Työssäoloehdon pidentäminen (2024)
    g. Työttömyysturvan korotusosista ja korotetuista ansio-osista luopuminen (2025)
    h. Osittaisen työmarkkinatuen vähimmäismäärän pienentäminen 35 prosenttiin (2025)

    i. Perutaan tarveharkinta peruspäivärahan saajille (2026)
    j. Perutaan tarveharkinnan ja osittaisen työmarkkinatuen parametrien muutos (2026)
- Perutaan kansaneläkkeen, takuueläkkeen ja sairauspäivärahan alaikärajan nosto 18 ikävuoteen (2025)
- Perutaan sairausvakuutuksen 70 prosentin korvaustasoon oikeuttavan tulorajan laskeminen lain tasolla 20 780 euroon ja korvausprosentin alentaminen tulorajan ylittävillä tuloilla 15 prosenttiin (2025)
- Perutaan toimeentulotuen perusosien alentaminen (vain parametrimuutokset) ja ansiotulovähennyksen poistaminen (jälkimmäinen huomioitu vain esimerkkilaskelmien osalta) (2026)
- Perutaan kotihoidon tuen asumisaikavaatimus (2026)
- Omat reformit
    a. Työttömyysturvan suojaosa korotetaan 500 euroon
    b. Eläkkeensaajan asumistukeen luodaan 300 euron ansiotulovähennys
    c. Omaishoidon tuen hoitopalkkiota korotetaan 20 prosenttia
    d. Korotetaan lapsilisiä 6,2 prosenttia

Tuloverotus:

- Tuloveroasteikko (Liite 3)
- Työtulovähennys (Liite 3)
    - Perutaan rajojen korottaminen
    - Perutaan 2. ja 3. kertoimen korottaminen
    - Perutaan lapsikorotuksen korottaminen
- Perutaan eläketulon lisäveron rajan korotus (Liite 3)
- Perutaan työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen vähennyskelpoisuuden poistaminen
- Perutaan työsuhdepolkupyöräedun verovapauden poistaminen
- Pääomatuloverojen verotuksessa siirrytään käyttämään valtion tuloveroasteikkoa sekä kunnallisveroa. Pääomatulot verotetaan edelleen erillään muusta ansiotulosta eikä muutoksella ole vaikutusta vähennyksiin.
- Listaamattomien yhtiöiden osinkoverotus yhtenäistetään listattujen yhtiöiden osinkoverotuksen kanssa. Osingosta 85 prosenttia verotetaan pääomatulona.
- Työmatkakulujen omavastuu alennetaan 750 euroon
- Maksumuutokset
    - Työttömyysvakuutusmaksuja siirretään 0,375 prosenttiyksikköä työntekijöiltä työnantajille, jolloin maksuosuudet vastaavat kilpailukykysopimusta edeltävää aikaa.
    - Työeläkemaksujen osalta siirretään 1,2 prosenttiyksikköä työntekijöiltä työnantajille.

Kulutusverot:

- Perutaan yleisen arvonlisäverokannan nosto (2025)
- Perutaan 10 prosentin alv-kantaan kuuluvien tuotteiden siirto 14 prosenttiin (2025)
- Siirretään inkontinenssisuojat, kuukautissuojat ja vaipat 10 prosentin kantaan
- Perutaan oluen verotuksen keventäminen (2024)
- Perutaan jakeluvelvoitteen muutokset (2024, 2025 ja 2026)
- Perutaan liikennepolttoaineiden valmisteverojen muutokset (2024)
- Sidotaan valmisteverot elinkustannusindeksiin

2. Kustannusvaikutukset

Kustannusvaikutusarviot kuvaavat Vasemmiston reformien vaikutusta suhteessa talousarvioesityksen mukaiseen tilanteeseen. Tuloverotuksen osalta arviot on laskettu pääosin SISU-mallilla. Muilta osin on hyödynnetty pääasiassa hallituksen esityksiä. Yksittäisten reformien kustannusarvioiden osalta on huomioitava, ettei niissä ole joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta huomioitu muutosten vaikutuksia toisiinsa. Esimerkiksi opiskelijoiden siirtämisellä takaisin yleisen asumistuen piiriin on merkittävä yhteisvaikutus muiden asumistukiin ja opintotukeen tehtävien muutosten kanssa. Vastaavia yhteisvaikutuksia liittyy myös esimerkiksi tuloverotukseen ja arvonlisäverotukseen tehtäviin muutoksiin.

Tuloverojen ja sosiaaliturvan osalta luvut ovat lähtökohtaisesti nettomääräisiä eli niissä on huomioitu kaikki etuusmenot ja verotulot. Välillisten verojen osalta luvut kuvaavat muutosta arvonlisä- ja valmisteverojen tuotossa. Lisäksi kaikkien välillisten verojen muutosten yhteenlaskettu vaikutus indeksisidonnaisiin tulonsiirtomenoihin on esitetty omana kohtanaan. Luvut kuvaavat vuositason vaikutuksia vuoden 2026 tasossa arvioituna, jos toisin ei ole mainittu. Taulukossa negatiivinen luku on julkista taloutta heikentävä ja positiivinen luku parantava. Taulukossa esitetyt luvut ovat lähtökohtaisesti staattisia kustannusarvioita.

Taulukko 2.1 Reformien staattinen vaikutus julkiseen talouteen

Reformi	**Vaikutus milj. €**	**Lähde**	**Huomioita**
1. Tuloverotus			
1.1. Tuloveroasteikon, vähennysten ja eläketulon lisäveron muutokset	+1 843	SISU-malli	
1.2. Pääomatuloverotuksen muutokset	+37	SISU-malli	
1.3. Osinkoverotuksen muutokset	+554	SISU-malli	
1.4. Työmatkakulujen muutokset	-41	SISU-malli	
1.5. Maksujen siirto	-28	SISU-malli	kts. luku L1.1.
1.1.–1.5. Tuloverotus yhteensä	**+3 194**	**SISU-malli**	KTU-muutos veroreformien vaikutuksesta -2 212 milj. euroa. Työantajan maksut +982 milj. euroa
1.6. Perutaan työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen vähennyskelpoisuuden poistaminen	-191	HE 98/2025	
1.7. Perutaan työsuhdepolkupyöräedun verovapauden poistaminen	-50	HE 98/2025	
2. Sosiaaliturva			
2.1. Indeksisidonnaisten etuuksien jäädytysten peruminen	-247	HE 75/2023	HE:n luku skaalattuna KEL-indeksin ennakoidulla muutoksella 2023–2026
2.2. Työttömyysturva			
2.2.a. Perutaan yleistuki	-3	HE 112/2025	HE:n bruttovaikutus vuoden 2027 tasossa 4,2 milj. euroa
2.2.b. Perutaan työttömyysturvan korotusosista ja korotetuista ansio-osista luopuminen	-23	HE 135/2024	
2.2.c. Perutaan osittaisen työmarkkinatuen vähimmäismäärän pienentäminen 35 prosenttiin	-3	HE 135/2024	
2.2.d. Perutaan työttömyysturvan tason porrastaminen keston mukaan	-149	HE 13/2024	

Reformi	Vaikutus milj. €	Lähde	Huomioita
2.2.e. Perutaan työttömyysturvan suojaosien poistaminen	-56	HE 73/2023	
2.2.f. Perutaan lapsikorotusten poistaminen	-72	HE 73/2023	
2.2.g. Perutaan lomakorvausten jaksotus	-28	HE 73/2023	
2.2.h. Perutaan omavastuupäivien poistuminen	-10	HE 73/2023	
2.2.i. Perutaan työssäoloehdon pidentäminen	-66	HE 73/2023	
2.2.j. Perutaan tuloperusteinen työssäoloehto	-17	HE 73/2023	
2.2.k. Korotetaan erillisenä reformina työttömyysturvan suojaosa 300 eurosta 500 euroon	-37	HE 73/2023 / omat laskelmat	Perumisen kustannusvaikutus 2.2.e. -56 milj. euroa. Suuruusluokka-arvio suojaosan korotukselle 300 eurosta 500 euroon tämän perusteella -37 milj. euroa. Perustuu oletukseen, että budjettivaikutus on suoraan verrannollinen suojaosan suuruuteen. On kuitenkin hyvin todennäköistä, että oletus aliarvioi vaikutusta suojaosan noustessa.
2.2.l. Korotetaan lapsilisiä 6,2 prosenttia	-85	SISU-malli	
2.3. Asumisen tuet			
2.3.a. Perutaan yleisen asumistuen varallisuusharkinta	-8	HE 126/2024	
2.3.b. Perutaan eläkkeensaajan asumistuen varallisuusharkinnan kiristys	-11	HE 126/2024	Vuoden 2027 tasossa
2.3.c. Perutaan eläkkeensaajan asumistuen lisäomavastuun kiristys 43,5 prosenttiin	-15	HE 126/2024	Vuoden 2027 tasossa
2.3.d. Perutaan Kouvolan, Mikkelin, Porin, Kajaanin, Lappeenrannan ja Vaasan siirto ylisen asumistuen kuntaryhmään III	-4	HE 126/2024	
2.3.e. Perutaan opiskelijoiden siirtäminen opintotuen asumislisän piiriin	-42	HE 160/2024	Vuoden 2026 tasossa
2.3.f. Perutaan kuntaryhmän I yhdistäminen kuntaryhmään II, korvausasteen alentaminen, ansiotulovähennyksen poistuminen	-285	HE 74/2023	
2.3.g. Perutaan omavastuun kaavan muutokset	+2	HE 74/2023	
2.3.h. Perutaan yleisen asumistuen poistuminen omistusasujilta	-25	HE 74/2023	
2.3.i. Lisätään eläkkeensaajan asumistukeen 300 euron ansiotulovähennys	-12	SISU-malli	
2.4. Perutaan kansaneläkkeen, takuueläkkeen ja sairauspäivärahan alaikärajan nosto 18 ikävuoteen	-10	HE 125/2024	Bruttovaikutus vuoden 2027 tasossa

Reformi	Vaikutus milj. €	Lähde	Huomioita
2.5. Perutaan sairauspäivärahan laskukaavan muutokset	-59	HE 123/2024	Ei sisällä sosiaaliturvarahastojen säästöjen kanavointia
2.6. Perutaan toimeentulotuen perusosien alentaminen	-28	HE 116/2025	Vuoden 2027 tasossa. SISU-mallilla ei voi arvioida muiden toimeentulotuen kokonaisuudistuksen muutosten vaikutuksia. Yhteensä kaikki HE:n sisältämät muutokset +70 miljoonaa.
2.7. Perutaan toimeentulotuen ansiotulovähennyksen poisto	-18	HE 116/2025	Vuoden 2027 tasossa. Ansiotulovähennyksen poisto ei sisältyy tässä muistiossa vain esimerkkilaskelmiin.
2.8. Perutaan kotihoidon tuen asumisaikavaatimus	-8	HE-luonnos	Vaikutus kotihoidon tuen menoihin uudistuksen ollessa täysimääräisesti voimassa vuonna 2030. Kaikki muut vaikutukset huomioituina +13 miljoonaa.
2.9. Omaishoidontuen hoitopalkkioiden korottaminen 20 prosenttia	-36	SISU-malli / omat laskelmat	Muutos käytettävissä oleviin tuloihin 27 miljoonaa ja lisäksi sivukuluja maksettavaksi 9 miljoonaa euroa.
3. Välilliset verot			
3.1. Perutaan yleisen arvonlisäverokannan nosto	-1 031	HE 61/2024	Valtion ja muiden vastaavien julkisyhteisöjen arvonlisäveromenojen lisäys huomioiden.
3.2. Perutaan 10 prosentin arvonlisäverokannan nosto 13,5/14 prosenttiin	-205	HE 141/2024	Valtion ja muiden vastaavien julkisyhteisöjen arvonlisäveromenojen lisäys huomioiden. Skaalattu vastaamaan 13,5 prosentin arvonlisäverokantaa.
3.3. Inkontinenssisuojien, kuukautissuojien ja vaippojen siirto 10 prosentin arvonlisäverokantaan	-4	HE 141/2024 / Omat laskelmat	kts. luku L1.2
3.4. Perutaan oluen verotuksen kevennys	+25	HE 37/2023	
3.5. Perutaan jakeluvelvoitteen muutokset	-72	HE 121/2024	Vaikutus valmisteverotuloihin
3.6. Perutaan liikennepolttoaineiden valmisteverojen veronalennus (2024)	+149	HE 36/2023	Vuoden 2025 tasossa
3.7. Perutaan liikennepolttoaineiden valmisteverojen veronalennus (2026)	+ 50	HE 132/2025	Vuoden 2026 muutoksen täysi vaikutus
3.8. Sidotaan valmisteverot indeksiin	+98	Verokartoitus / Omat laskelmat	Vaikutukset skaalattu vuoden 2024 luvuista vastaamaan 1,4 prosentin KHI-ennustetta. kts. luku L1.2
3.9. Välillisten verojen muutosten indeksivaikutukset	+149	SISU-malli	Sosiaaliturvaetuuksien ja työeläkkeiden muutos. Huomioitu myös yhteisvaikutus ko. etuuksien jäädytysten perumisesta suhteessa pysyvän lainsäädännön tilanteeseen.

Vasemmiston sosiaaliturvaan ja tuloverotukseen kohdistuvat reformit pienentävät SISU-mallilla arvioituna käytettävissä olevia tuloja yhteensä 453 miljoonalla eurolla suhteessa talousarvioesitykseen. Kotitalouksien ostovoima puolestaan nousee Vasemmiston välillisten verojen muutosten johdosta Kulutustutkimuksen perusteella yhteensä 504 miljoonalla eurolla. Kuluttajahintojen aleneminen leikkaisi indeksisidonnaisia menoja SISU-mallilla arvioituna 149 miljoonalla eurolla.

3. Tulonjakovaikutukset

Välillistä verotusta (ml. indeksivaikutukset) ei huomioida aineistojen rajoitteitten takia voittajien ja häviäjien lukumääriä kuvaavassa laskelmassa eikä pienituloisuusindikaattoreissa. Varhaiskasvatusmaksut huomioidaan sekä pienituloisuusasteita että Gini-kerrointa laskettaessa.

Taulukko 3.1 Reformien vaikutus Gini-kertoimeen[1] ja pienituloisuuteen[2]

	PLS	**TAE-PLS (muutos)**	**VAS-PLS (muutos)**	**VAS-TAE (muutos)**
Tuloverotus ja sosiaaliturva[1]				
Gini-kerroin, %	29,3	+0,3	-1,6	-1,8
Pienituloisuusaste (koko väestö), %	16,5	+0,3	-1,2	-1,5
Henkilöiden lukumäärä	941 773	+19 504	-68 469	-87 973
Lasten pienituloisuusaste, %	17,4	+0,1	-2,0	-2,1
Henkilöiden lukumäärä	173 596	+1 266	-20 056	-21 322
Yli 65-v. pienituloisuusaste, %	12,9	+0,8	+0,6	-0,2
Henkilöiden lukumäärä	176 591	+10 461	+8 037	-2 424
Työllisten pienituloisuusaste, %	6,7	+0,1	-1,2	-1,3
Henkilöiden lukumäärä	159 156	+1 833	-29 096	-30 929
Ei-työllisten pienituloisuusaste, %	45,4	+0,6	-2,9	-3,5
Henkilöiden lukumäärä	432 431	+5 943	-27 355	-33 298
Miesten pienituloisuusaste, %	16,6	+0,3	-1,2	-1,5
Henkilöiden lukumäärä	470 113	+7 731	-33 522	-41 253
Naisten pienituloisuusaste, %	16,4	+0,4	-1,2	-1,6
Henkilöiden lukumäärä	471 660	+11 773	-34 946	-46 719
Välilliset verot[2]				
Gini-kerroin, %	-	+0,0	+0,0	+0,0

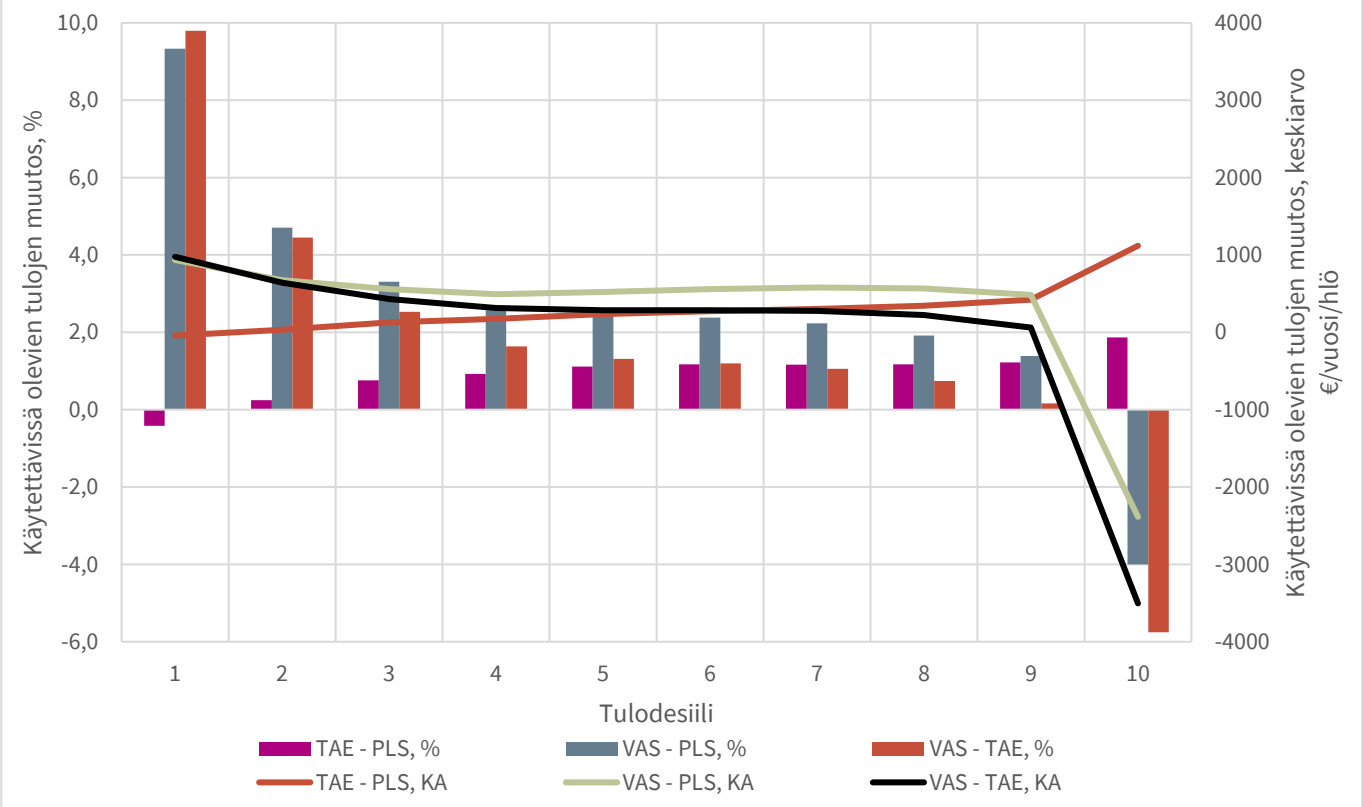
[1] ml. varhaiskasvatusmaksut

[2] ml. välillisten verojen indeksivaikutukset

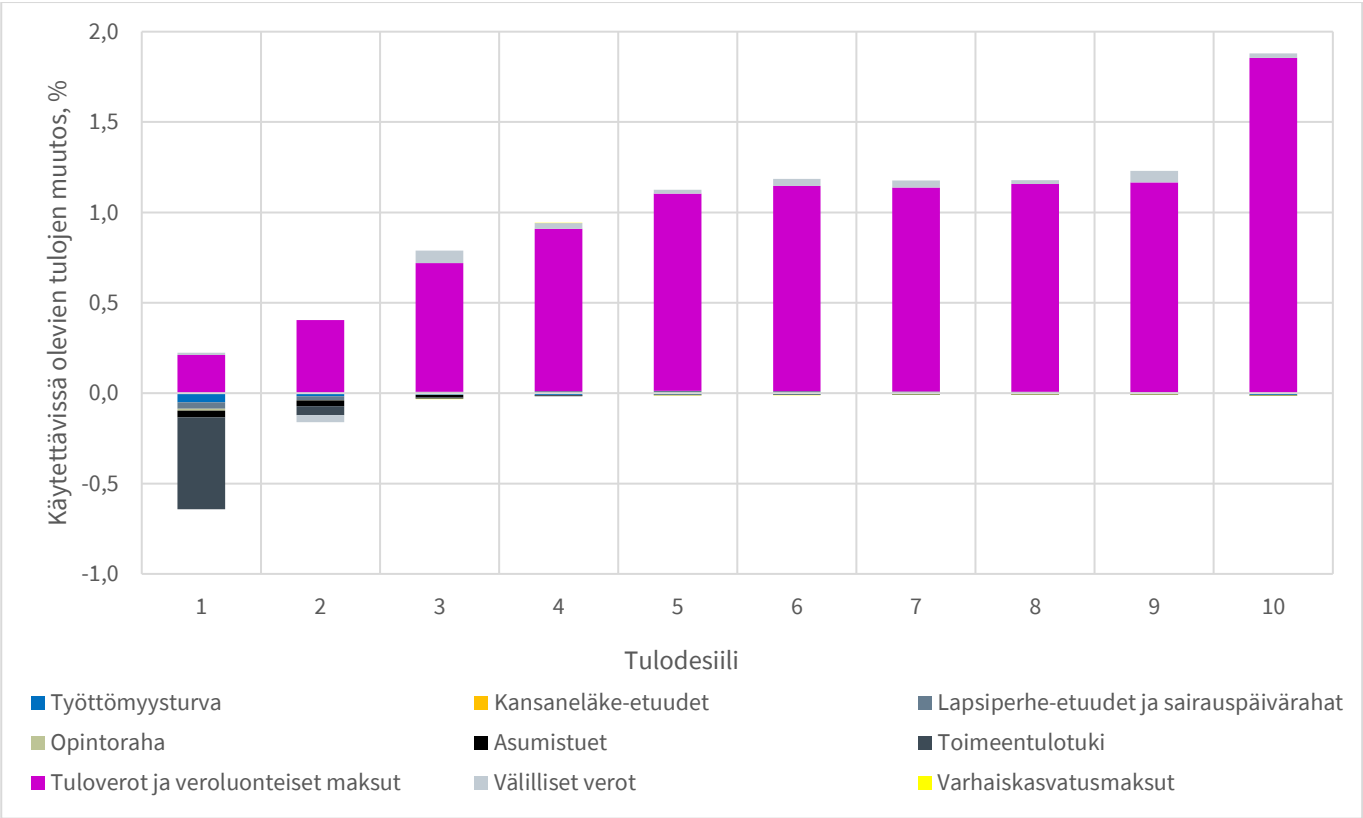
[1] Gini-kerroin on tunnetuin suhteellisia tuloeroja kuvaava tunnusluku. Gini-kerroin saa prosenttimuodossa arvon 100, jos suurituloisin tulonsaaja saa kaikki tulot. Vastaavasti jos kaikkien tulot ovat yhtä suuret, Gini-kerroin saa arvon 0. Mitä epätasaisemmin tulot ovat jakautuneet, sitä suurempi on Gini-kertoimen arvo. Gini-kerroin ei muutu, jos kaikkien tulonsaajien tulot muuttuvat suhteellisesti (prosenteissa) yhtä paljon.

[2] Pienituloisuusaste (tai köyhyysriski) kuvaa pienituloisuusrajan alapuolelle jäävän väestön osuutta koko väestöstä. Kotitalous ja siihen kuuluvat jäsenet on määritelty pienituloisiksi, mikäli kotitalouden kulutusyksikköä kohti lasketut käytettävissä olevat tulot ovat pienemmät kuin 60 prosenttia kaikkien kotitalouksien mediaanitulosta. Lasten pienituloisuusaste kuvaa pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien alle 18-vuotiaiden osuutta kaikista alle 18-vuotiaista. Koko väestön mediaanitulosta laskettu suhteellinen pienituloisuusraja on pysyvän lainsäädännön mukaisessa simuloinnissa 18 530 euroa/kulutusyksikkö. Pienituloisuusaste riippuu sekä pienituloisten tulojen muutoksesta että koko väestön mediaanitulon muutoksesta.

Kuvio 3.2 Reformien yhteisvaikutus eri tulokymmenysten[3] käytettävissä oleviin tuloihin, % ja keskimäärin €/vuosi/henkilö

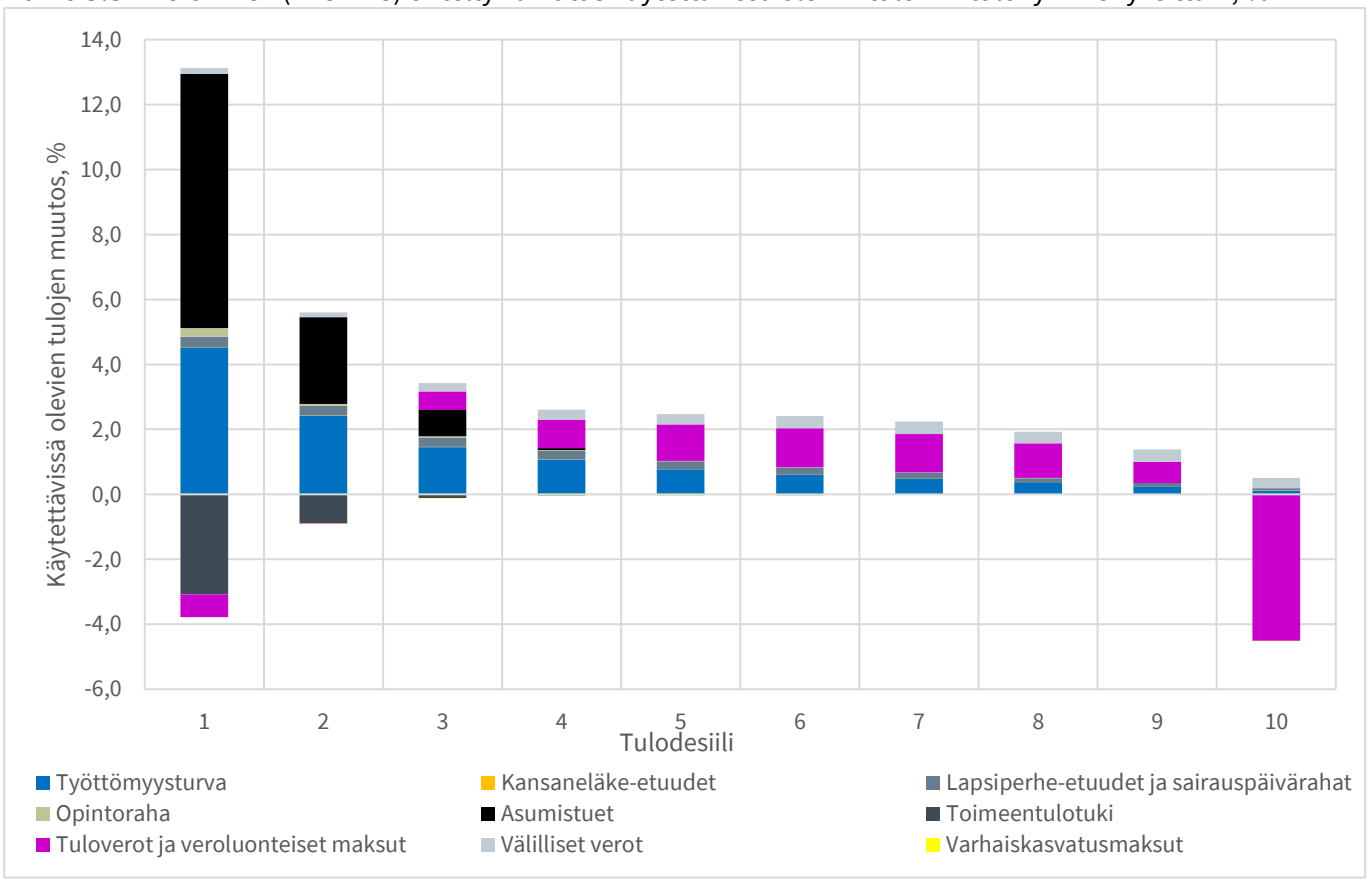

Kuvio 3.3A Reformien (TAE-PLS) eritelty vaikutus käytettävissä oleviin tuloihin tulokymmenyksittäin, %

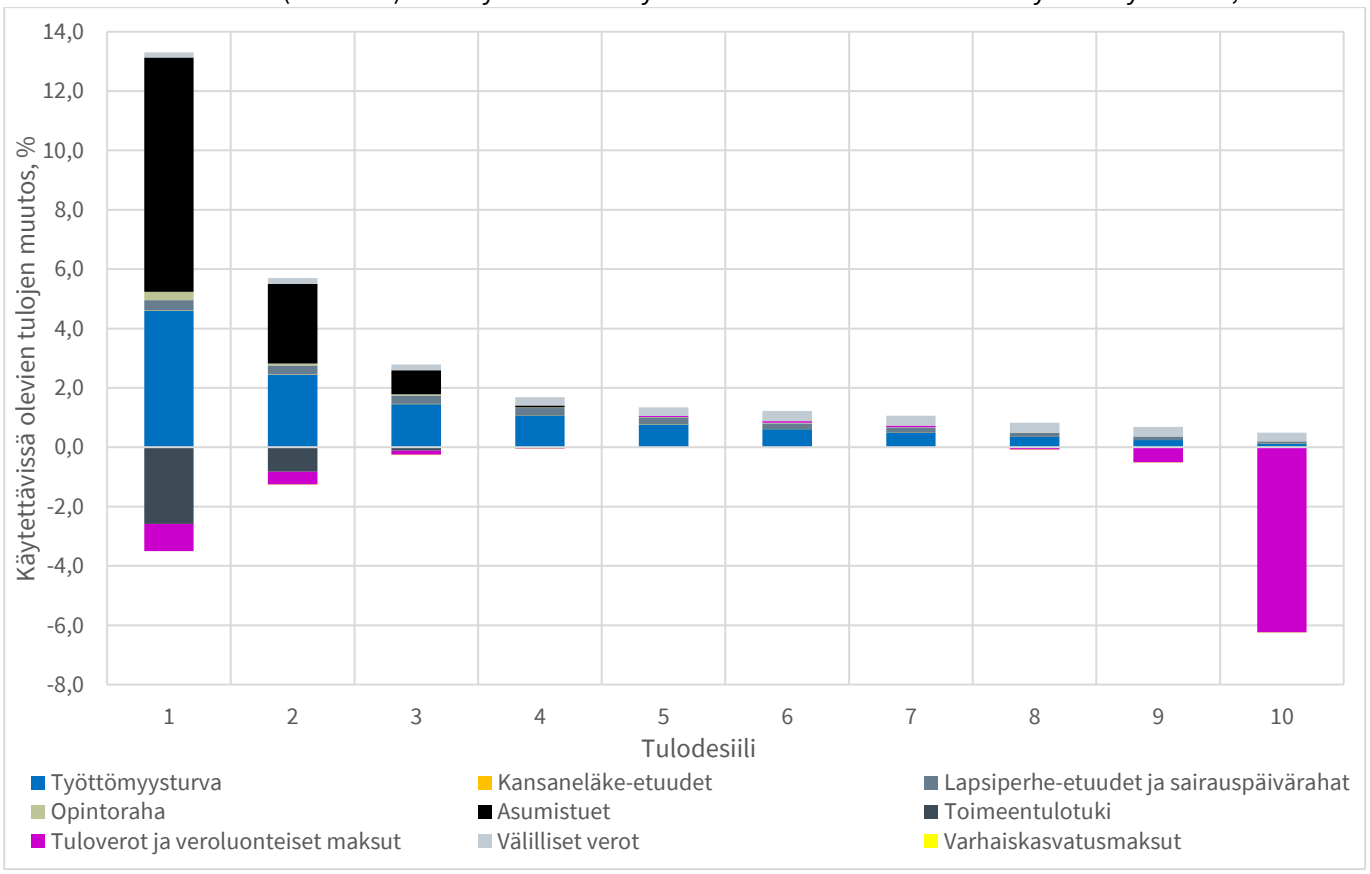

[3] Tulokymmenysten alarajat on raportoitu liitteessä 1.4.

Kuvio 3.3B Reformien (VAS-PLS) eritelty vaikutus käytettävissä oleviin tuloihin tulokymmenyksittäin, %

Kuvio 3.3C Reformien (VAS-TAE) eritelty vaikutus käytettävissä oleviin tuloihin tulokymmenyksittäin, %

Kuvioita 3.3A-C tulkitaan siten, että jos pylväs on vaaka-akselin yläpuolella, sillä on käytettävissä olevia tuloja kasvattava vaikutus ja päin vastoin. Laskemalla pylväät yhteen saataisiin niistä muodostettua kuvio 3.2. Pylväitä ei voi tulkita yksiselitteisesti tietyn reformin vaikutuksiksi, koska tulonsiirtojärjestelmään tehtävillä lainsäädäntömuutoksilla on lukuisia yhteisvaikutuksia. Esimerkiksi maksetut verot voivat muuttua joko veroperusteiden muutoksista tai veronalaisten tulojen muutoksista johtuen.

Taulukko 3.4 Reformien yhteisvaikutuksen (pl. välilliset verot) voittajat ja häviäjät tulokymmenyksittäin, kotitalouksien lukumäärä[4]

		TAE-PLS		VAS-PLS		VAS-TAE	
		Kotitalouksia	**Osuus, %**	**Kotitalouksia**	**Osuus, %**	**Kotitalouksia**	**Osuus, %**
1. desiili	Voittajat	91 983	**23**	279 925	**69**	380 373	**94**
	Häviäjät	280 679	**69**	2 113	**1**	2 394	**1**
	Ei muutosta	33 545	**8**	124 169	**31**	23 440	**6**
	Yhteensä	406 207	**100**	406 207	**100**	406 207	**100**
2. desiili	Voittajat	254 931	**68**	349 941	**93**	301 054	**80**
	Häviäjät	106 271	**28**	3 839	**1**	8 416	**2**
	Ei muutosta	13 403	**4**	20 825	**6**	65 134	**17**
	Yhteensä	374 605	**100**	374 605	**100**	374 605	**100**
3. desiili	Voittajat	311 837	**93**	321 733	**96**	236 498	**71**
	Häviäjät	18 708	**6**	10 359	**3**	25 148	**8**
	Ei muutosta	3 652	**1**	2 106	**1**	72 552	**22**
	Yhteensä	334 197	**100**	334 197	**100**	334 197	**100**
4. desiili	Voittajat	293 613	**97**	290 848	**96**	211 420	**70**
	Häviäjät	6 314	**2**	9 906	**3**	39 756	**13**
	Ei muutosta	1 500	**0**	673	**0**	50 251	**17**
	Yhteensä	301 427	**100**	301 427	**100**	301 427	**100**
5. desiili	Voittajat	283 076	**98**	280 202	**97**	207 789	**72**
	Häviäjät	3 716	**1**	7 272	**3**	64 876	**23**
	Ei muutosta	914	**0**	232	**0**	15 042	**5**
	Yhteensä	287 707	**100**	287 707	**100**	287 707	**100**
6. desiili	Voittajat	270 214	**98**	260 111	**94**	207 770	**75**
	Häviäjät	5 510	**2**	16 057	**6**	64 510	**23**
	Ei muutosta	573	**0**	129	**0**	4 017	**1**
	Yhteensä	276 297	**100**	276 297	**100**	276 297	**100**
7. desiili	Voittajat	261 090	**98**	243 183	**92**	198 259	**75**
	Häviäjät	3 896	**1**	22 336	**8**	66 950	**25**
	Ei muutosta	613	**0**	81	**0**	391	**0**
	Yhteensä	265 600	**100**	265 600	**100**	265 600	**100**
8. desiili	Voittajat	255 867	**98**	231 057	**89**	168 506	**65**
	Häviäjät	4 100	**2**	29 374	**11**	91 839	**35**
	Ei muutosta	516	**0**	53	**0**	138	**0**
	Yhteensä	260 484	**100**	260 484	**100**	260 484	**100**

[4] Kotitalous kuuluu voittajiin, jos sen käytettävissä olevien tulojen muutos on > 0 ja päinvastoin.

9. desiili	Voittajat	245 842	**96**	198 220	**77**	126 047	**49**
	Häviäjät	10 011	**4**	58 311	**23**	130 489	**51**
	Ei muutosta	758	**0**	80	**0**	75	**0**
	Yhteensä	256 611	**100**	256 611	**100**	256 611	**100**
10. desiili	Voittajat	245 316	**95**	99 888	**39**	56 116	**22**
	Häviäjät	10 818	**4**	158 288	**61**	202 094	**78**
	Ei muutosta	2 237	**1**	195	**0**	161	**0**
	Yhteensä	258 371	**100**	258 371	**100**	258 371	**100**
Yhteensä	Voittajat	2 513 770	**83**	2 555 106	**85**	2 093 831	**69**
	Häviäjät	450 023	**15**	317 856	**11**	696 473	**23**
	Ei muutosta	57 713	**2**	148 544	**5**	231 201	**8**
	Yhteensä	**3 021 505**	**100**	**3 021 505**	**100**	**3 021 505**	**100**

4. Vaikutukset eri väestöryhmiin

Välillistä verotusta (ml. indeksivaikutukset) ei huomioida aineistojen rajoitteitten takia sukupuolivaikutuksissa eikä maakunnittaisessa tarkastelussa.

Vaikutukset sukupuolittain

Taulukko 4.1 Reformien yhteisvaikutus (pl. välilliset verot) henkilöiden käytettävissä oleviin tuloihin tulokymmenyksen ja sukupuolen mukaan, %

		TAE - PLS	VAS - PLS	VAS - TAE
1. desiili	Miehet	-0,5	+8,7	+9,3
	Naiset	-0,3	+9,6	+10,0
	Yhteensä	-0,4	+9,2	+9,6
2. desiili	Miehet	+0,3	+4,9	+4,5
	Naiset	+0,3	+4,3	+4,1
	Yhteensä	+0,3	+4,6	+4,3
3. desiili	Miehet	+0,8	+2,9	+2,2
	Naiset	+0,6	+3,1	+2,5
	Yhteensä	+0,7	+3,0	+2,3
4. desiili	Miehet	+0,9	+2,2	+1,2
	Naiset	+0,8	+2,3	+1,5
	Yhteensä	+0,9	+2,3	+1,4
5. desiili	Miehet	+1,1	+2,0	+0,9
	Naiset	+1,1	+2,2	+1,2
	Yhteensä	+1,1	+2,1	+1,0
6. desiili	Miehet	+1,2	+1,9	+0,7
	Naiset	+1,1	+2,2	+1,0
	Yhteensä	+1,1	+2,0	+0,9
7. desiili	Miehet	+1,1	+1,7	+0,5
	Naiset	+1,1	+2,1	+0,9
	Yhteensä	+1,1	+1,9	+0,7
8. desiili	Miehet	+1,1	+1,3	+0,2
	Naiset	+1,2	+1,9	+0,7
	Yhteensä	+1,1	+1,6	+0,4
9. desiili	Miehet	+1,2	+0,6	-0,5
	Naiset	+1,2	+1,5	+0,3
	Yhteensä	+1,2	+1,0	-0,2
10. desiili	Miehet	+2,0	-5,7	-7,6
	Naiset	+1,6	-1,9	-3,4
	Yhteensä	+1,8	-4,3	-6,1
Yhteensä	Miehet	+1,2	-0,0	-1,2
	Naiset	+1,0	+1,8	+0,8
	Yhteensä	**+1,1**	**+0,8**	**-0,3**

Vaikutukset sosioekonomisen aseman mukaan

Taulukko 4.2 Reformien yhteisvaikutus käytettävissä oleviin tuloihin kotitalouden viitehenkilön[5] sosioekonomisen aseman mukaan, % ja keskimäärin €/vuosi/kotitalous

	TAE-PLS		VAS-PLS		VAS-TAE	
Sosioekonominen asema	%	Keskiarvo	%	Keskiarvo	%	Keskiarvo
1. Yrittäjät ja maatalousyrittäjät	+1,2	+978	-2,9	-2 345	-4,1	-3 323
2. Palkansaajat	+1,6	+953	+1,7	+1 013	+0,1	+60
3. Opiskelijat	+0,1	+14	+10,1	+1 759	+10,0	+1 744
4. Eläkeläiset	+0,4	+164	+0,1	+18	-0,4	-146
5. Pitkäaikaistyöttömät[1]	+0,4	+122	+5,9	+1 758	+5,5	+1 637
Kaikki kotitaloudet[2]	**+1,2**	**+563**	**+1,2**	**+561**	**-0,0**	**-3**

[1] Pitkäaikaistyöttömäksi luetaan Tilastokeskuksen sosioekonomisen luokituksen mukaisesti henkilöt, jotka ovat olleet vuoden aikana vähintään 6 kk työttöminä.
[2] ml. luokka ”muut kotitaloudet”

Vaikutukset elinvaiheen mukaan

Taulukko 4.3 Reformien yhteisvaikutus käytettävissä oleviin tuloihin kotitalouden elinvaiheen[6] mukaan, % ja €/vuosi/kotitalous

	TAE-PLS		VAS-PLS		VAS-TAE	
Elinvaihe	%	Keskiarvo	%	Keskiarvo	%	Keskiarvo
1. Yhden hengen taloudet	+0,8	+220	+2,2	+597	+1,4	+377
2. Lapsettomat parit	+1,1	+696	+0,3	+196	-0,7	-499
3. Parit, joilla lapsia	+1,7	+1 405	+1,0	+819	-0,7	-587
4. Yksinhuoltajataloudet	+1,3	+534	+3,7	+1 471	+2,3	+938
3-4 Kotitaloudet, joissa lapsia	**+1,7**	**+1 212**	**+1,3**	**+961**	**-0,3**	**-250**
Kaikki kotitaloudet[1]	**+1,2**	**+563**	**+1,2**	**+561**	**-0,0**	**-3**

[1] ml. luokka ”muut kotitaloudet”

[5] Kotitalouden (asuntokunnan) viitehenkilöksi on mikrosimuloinnin rekisteriaineistossa katsottu se henkilö, jonka nettotulot ovat vuoden aikana olleet suurimmat. Tulojen jälkeen on priorisoitu henkilöitä iän mukaan niin, että vanhempi henkilö on viitehenkilö. Myös kulutustutkimuksessa viitehenkilö määritellään pääasiassa tulojen perusteella.
[6] Kotitalouden elinvaihetta kuvaava luokitus muodostetaan kotitalouden koon, viitehenkilön iän ja kotitalouteen kuuluvien lasten iän perusteella. Välillistä verotusta koskien luokitus eroaa hieman täysi-ikäisten lasten osalta Kulutustutkimuksessa (kotitaloudet, joissa on vanhempien lisäksi vain täysi-ikäisiä lapsia, luetaan lapsiperheisiin).

Vaikutukset iän mukaan

Taulukko 4.4 Reformien yhteisvaikutus käytettävissä oleviin tuloihin kotitalouden viitehenkilön iän mukaan, % ja keskimäärin €/vuosi/kotitalous

	TAE-PLS		VAS-PLS		VAS -TAE	
Ikä	%	Keskiarvo	%	Keskiarvo	%	Keskiarvo
-24	+0,6	+115	+6,8	+1 485	+6,2	+1 370
25-34	+1,2	+520	+2,9	+1 229	+1,7	+709
35-44	+1,5	+846	+1,6	+930	+0,1	+84
45-54	+1,6	+1 039	+0,7	+421	-0,9	-617
55-64	+1,4	+804	+0,6	+336	-0,8	-468
65-74	+0,7	+278	-0,3	-129	-0,9	-408
75-	+0,4	+143	+0,2	+76	-0,2	-67
Yhteensä	**+1,2**	**+563**	**+1,2**	**+561**	**-0,0**	**-3**

Vaikutukset maakunnittain

Taulukko 4.5 Reformien yhteisvaikutus (pl. välilliset verot) käytettävissä oleviin tuloihin kotitalouden asuinmaakunnan mukaan[7], %

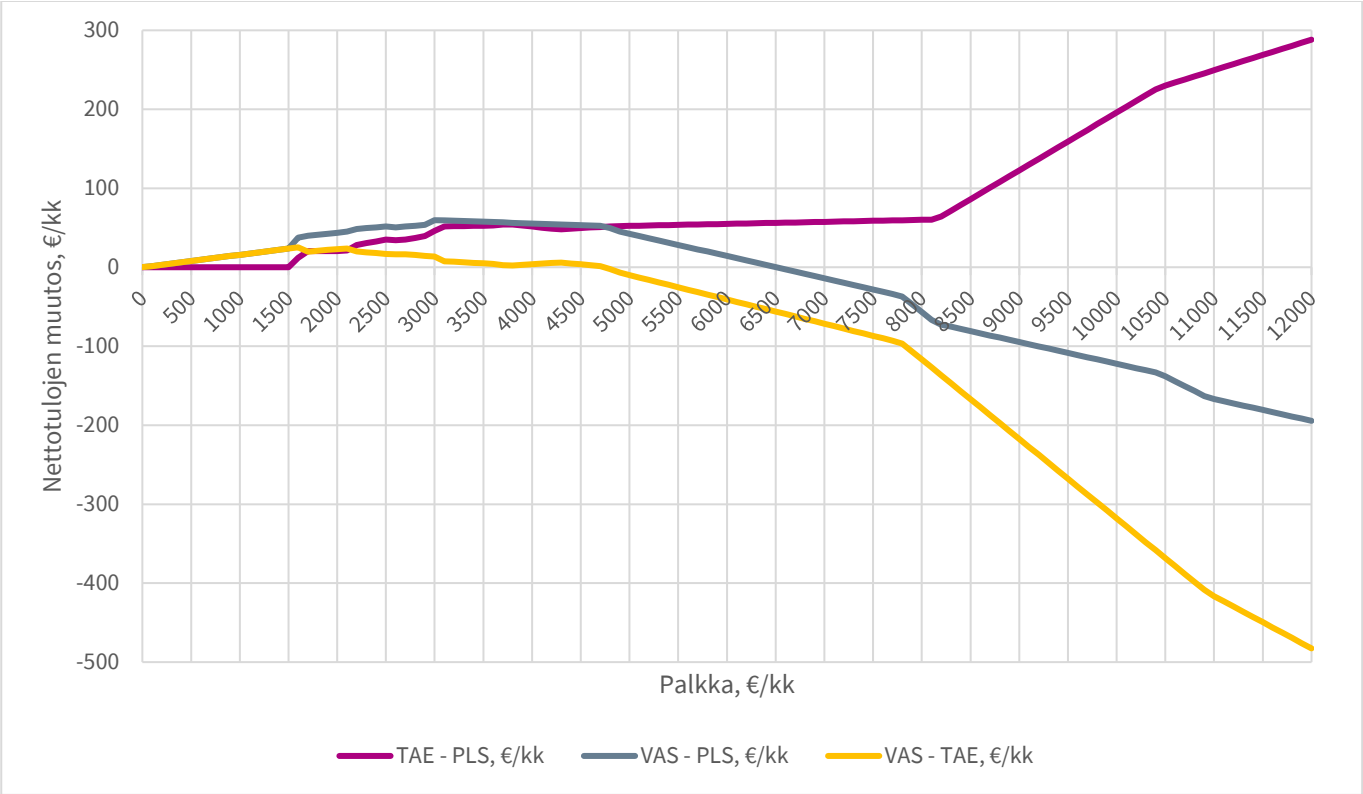
Maakunta	**TAE - PLS**	**VAS - PLS**	**VAS - TAE**
Uusimaa ja Ahvenanmaa	+1,4	+0,4	-1,0
Varsinais-Suomi	+1,1	+1,0	-0,0
Satakunta	+1,0	+0,9	-0,0
Kanta-Häme	+1,0	+1,2	+0,2
Pirkanmaa	+1,1	+0,9	-0,2
Päijät-Häme	+1,0	+1,1	+0,1
Kymenlaakso	+0,9	+1,4	+0,5
Etelä-Karjala	+0,9	+1,5	+0,6
Etelä-Savo	+0,8	+0,9	+0,0
Pohjois-Savo	+0,9	+1,2	+0,2
Pohjois-Karjala	+0,9	+1,5	+0,6
Keski-Suomi	+0,9	+1,2	+0,3
Etelä-Pohjanmaa	+1,0	+1,1	+0,1
Pohjanmaa	+1,0	+1,0	-0,1
Keski-Pohjanmaa	+1,0	+1,0	-0,0
Pohjois-Pohjanmaa	+1,1	+1,0	-0,0
Kainuu	+0,9	+0,3	-0,6
Lappi	+0,9	+1,5	+0,5
Yhteensä	**+1,1**	**+0,8**	**-0,3**

[7] Kotitalouden asuinmaakunta vuoden 2022 lopussa ja maakuntaluokitus vuoden 2023 mukainen.

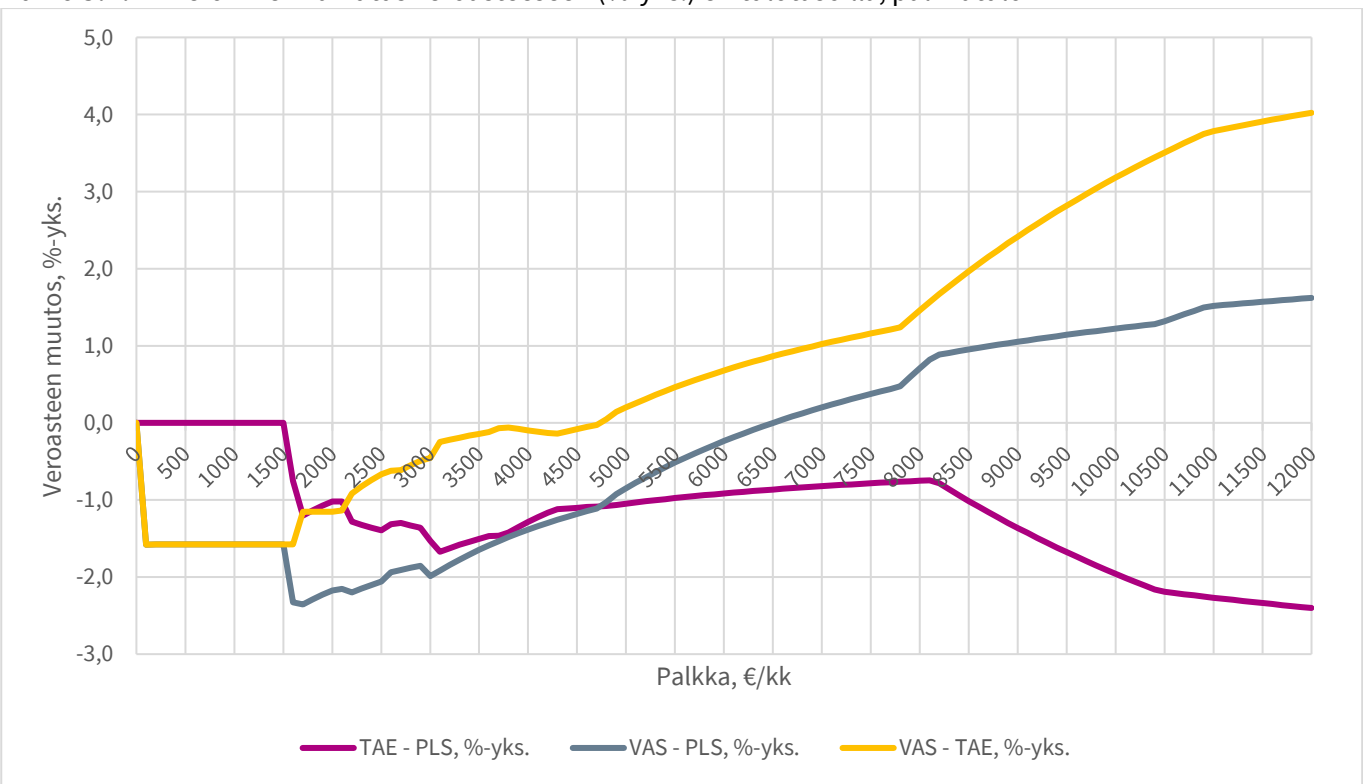
5. Esimerkkilaskelmia

5.1 Tuloverotukseen tehtävien muutosten vaikutukset

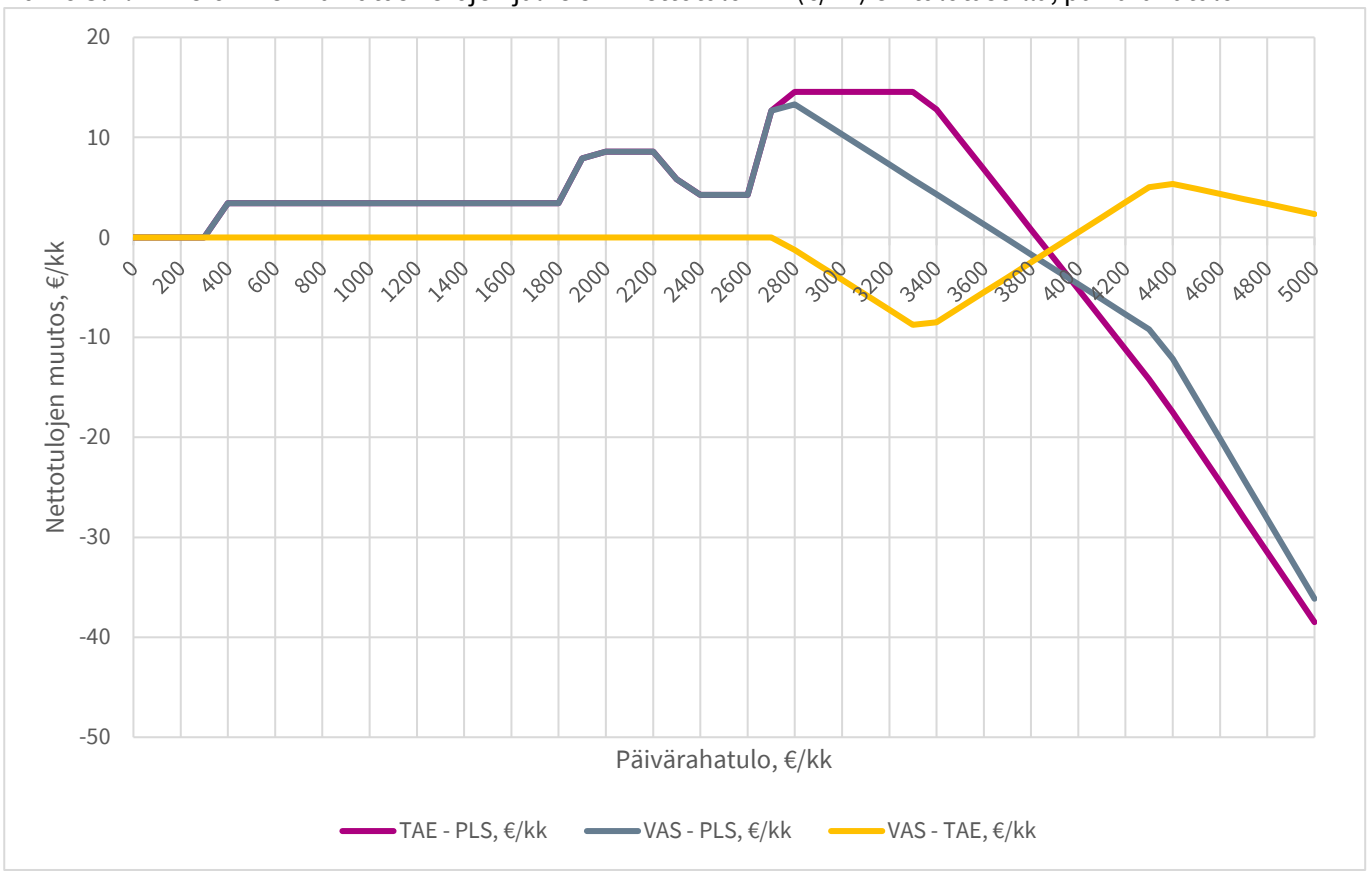
Kuvio 5.1.1A Reformien vaikutus verojen jälkeisiin nettotuloihin (€/kk) eri tulotasoilla, palkkatulo

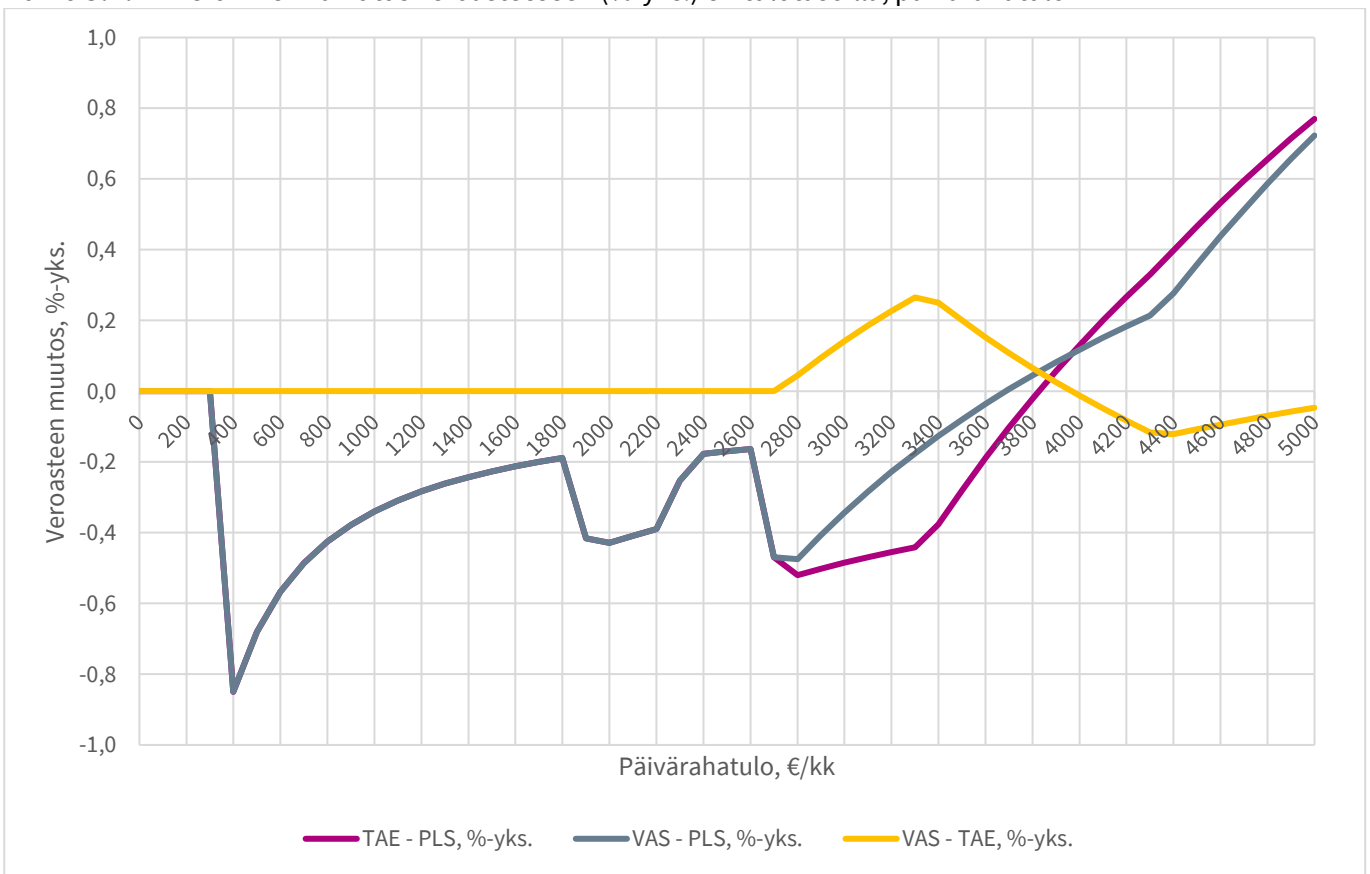
Kuvio 5.1.1B Reformien vaikutus veroasteeseen (%-yks.) eri tulotasoilla, palkkatulo

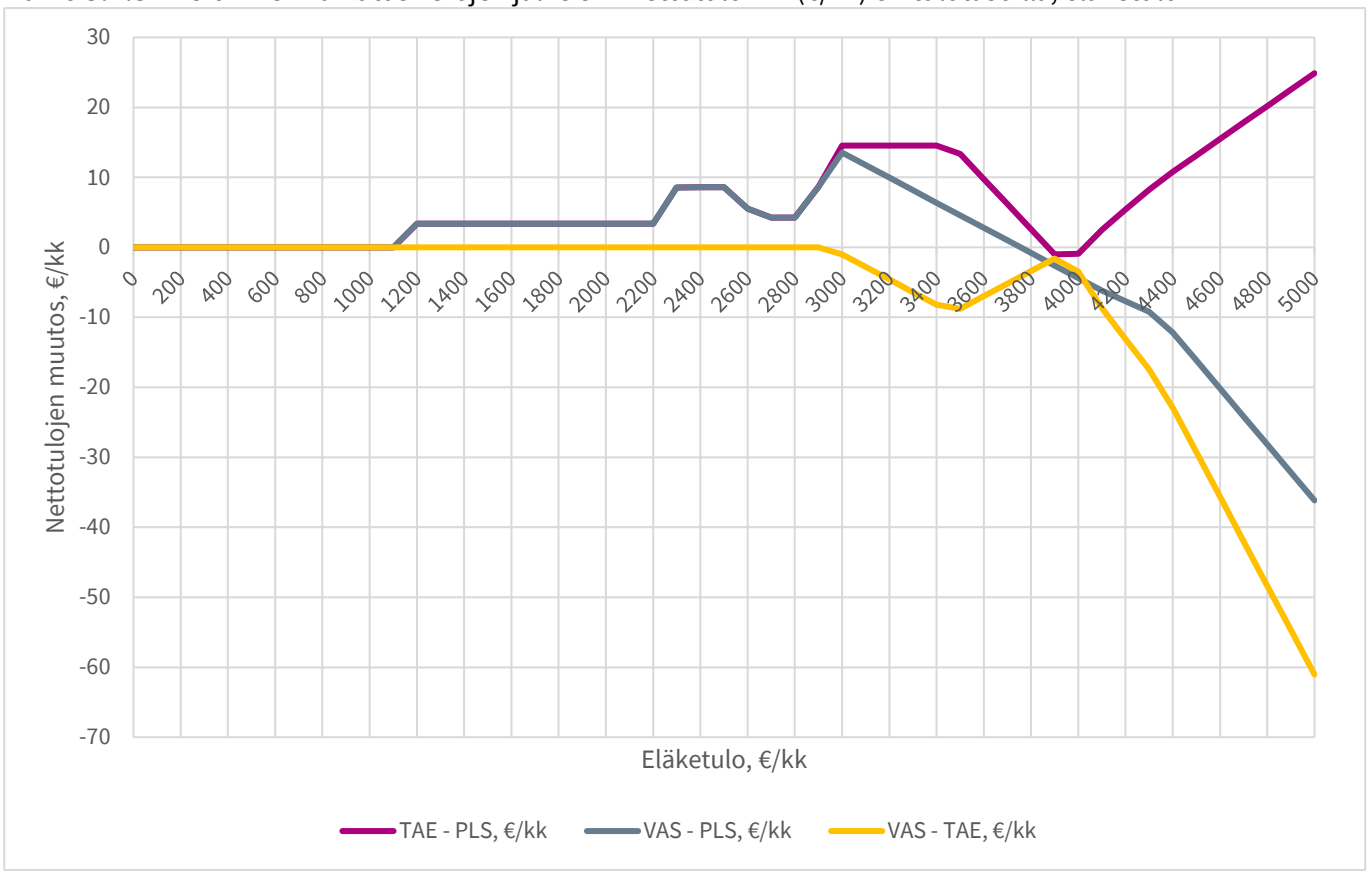
Kuvio 5.1.2A Reformien vaikutus verojen jälkeisiin nettotuloihin (€/kk) eri tulotasoilla, päivärahatulo

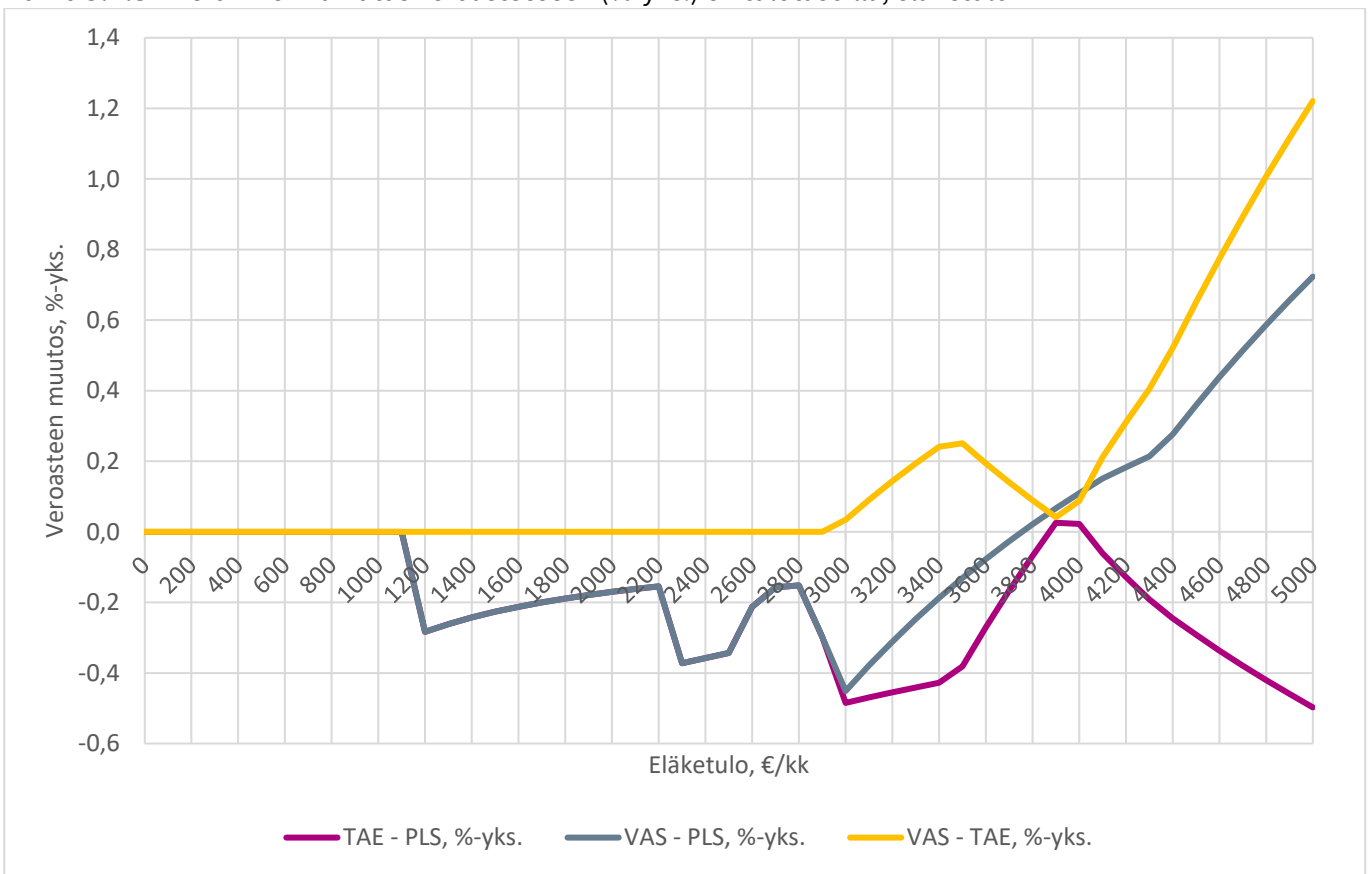
Kuvio 5.1.2B Reformien vaikutus veroasteeseen (%-yks.) eri tulotasoilla, päivärahatulo

Kuvio 5.1.3A Reformien vaikutus verojen jälkeisiin nettotuloihin (€/kk) eri tulotasoilla, eläketulo

Kuvio 5.1.3B Reformien vaikutus veroasteeseen (%-yks.) eri tulotasoilla, eläketulo

Taulukko 5.1.4 Esimerkkejä nettoansioista eri bruttotulotasoilla, €/kk

Bruttotulo	**PLS**	**TAE**	**VAS**
Palkka 1 000 €/kk	918	918	934
Palkka 2 000 €/kk	1 697	1 717	1 740
Mediaanipalkka, 3 564 €/kk	2 592	2 645	2 650
Palkka 4 000 €/kk	2 815	2 866	2 870
Palkka 6 000 €/kk	3 793	3 848	3 807
Palkka 8 000 €/kk	4 743	4 803	4 686
Palkka 10 000 €/kk	5 562	5 758	5 440
Keskimääräinen työeläke, 1 985 €/kk	1 638	1 641	1 641

5.2 Vaikutukset käytettävissä oleviin tuloihin

Taulukko 5.2.1 Esimerkkilaskelma opiskelijan tulonmuodostuksesta, €/kk

	PLS	**TAE**	**VAS**
Opintoraha	280	279	300
Verot	0	0	0
Yleinen asumistuki	0	0	381
Asumislisä	248	248	0
Opintolainan valtiontakaus	850	850	850
Toimeentulotuki	0	0	0
Käytettävissä olevat tulot (pl. opintolaina)	**528**	**527**	**680**
Käytettävissä olevat tulot (ml. opintolaina)	**1 378**	**1 377**	**1 530**

Taulukko 5.2.2 Esimerkkilaskelma työmarkkinatukea tai yleistukea saavan työttömän tulonmuodostuksesta, €/kk

	PLS	**TAE**	**VAS**
Työttömyysetuus	802	800	858
Verot	125	121	137
Yleinen asumistuki	301	299	373
Toimeentulotuki	179	163	63
Käytettävissä olevat tulot	**1 157**	**1 141**	**1 157**

Taulukko 5.2.3 Esimerkkilaskelma keskimääräistä ansiosidonnaista päivärahaa saavan työttömän tulonmuodostuksesta, €/kk

	PLS	**TAE**	**VAS**
Työttömyysetuus	1 428	1 427	1 666
Verot	299	295	367
Yleinen asumistuki	82	80	101
Toimeentulotuki	0	0	0
Käytettävissä olevat tulot	**1 210**	**1 211**	**1 401**

Taulukko 5.2.4 Esimerkkilaskelma työmarkkinatukea tai yleistukea saavan työttömän yksinhuoltajan tulonmuodostuksesta, €/kk

	PLS	**TAE**	**VAS**
Työttömyysetuus	802	800	1 056
Verot	125	121	190
Yleinen asumistuki	564	564	645
Elatustuki	398	398	398
Lapsilisä	372	372	395
Toimeentulotuki	193	183	0
Käytettävissä olevat tulot	**2 205**	**2 196**	**2 303**

Taulukko 5.2.5 Esimerkkilaskelma pienituloisen eläkeläisen tulonmuodostuksesta, €/kk

	PLS	**TAE**	**VAS**
Eläkkeet	989	989	989
Verot	0	0	0
Eläkkeensaajan asumistuki	430	429	450
Toimeentulotuki	0	0	0
Käytettävissä olevat tulot	**1 419**	**1 418**	**1 439**

Taulukko 5.2.6 Esimerkkilaskelma pienituloisen palkansaajaperheen tulonmuodostuksesta, €/kk

	PLS	**TAE**	**VAS**
Palkkatulot	3 564	3 564	3 564
Verot	440	381	358
Yleinen asumistuki	0	0	325
Lapsilisä	226	226	240
Varhaiskasvatusmaksut	0	0	0
Toimeentulotuki	0	0	0
Käytettävissä olevat tulot (pl. varhaiskasvatusmaksut)	**3 349**	**3 409**	**3 770**
Käytettävissä olevat tulot (ml. varhaiskasvatusmaksut)	**3 349**	**3 409**	**3 770**

Taulukko 5.2.7 Esimerkkilaskelma keskituloisen palkansaajaperheen tulonmuodostuksesta, €/kk

	PLS	**TAE**	**VAS**
Palkkatulot	7 128	7 128	7 128
Verot	1 927	1 803	1 812
Yleinen asumistuki	0	0	0
Lapsilisä	226	226	240
Varhaiskasvatusmaksut	78	78	78
Toimeentulotuki	0	0	0
Käytettävissä olevat tulot (pl. varhaiskasvatusmaksut)	**5 427**	**5 551**	**5 555**
Käytettävissä olevat tulot (ml. varhaiskasvatusmaksut)	**5 349**	**5 473**	**5 478**

Taulukko 5.2.8 Esimerkkilaskelma suurituloisen palkansaajaperheen tulonmuodostuksesta, €/kk

	PLS	**TAE**	**VAS**
Palkkatulot	17 820	17 820	17 820
Verot	7 561	7 310	7 745
Yleinen asumistuki	0	0	0
Lapsilisä	226	226	240
Varhaiskasvatusmaksut	469	469	469
Toimeentulotuki	0	0	0
Käytettävissä olevat tulot (pl. varhaiskasvatusmaksut)	**10 485**	**10 736**	**10 315**
Käytettävissä olevat tulot (ml. varhaiskasvatusmaksut)	**10 016**	**10 267**	**9 846**

5.3 Vaikutukset työnteon kannustimiin

Työnteon taloudellisia kannustimia mitataan tyypillisesti marginaaliveroasteiden ja työllistymisveroasteiden avulla. Efektiivinen marginaaliveroaste liittyy työnteon lisäämisen kannustimiin (ns. intensiivinen marginaali) ja se kertoo, kuinka suuri osa palkan kasvusta menee veroihin ja pienentyneisiin sosiaalietuuksiin. Tulonlisäyksenä on esimerkkilaskelmissa käytetty 100 €/kk efektiivistä marginaaliveroastetta laskettaessa. Työllistymisveroaste puolestaan liittyy nimensä mukaisesti työllistymisen kannustimiin (ns. ekstensiivinen marginaali) ja se kertoo, kuinka suuri osa palkasta menee veroihin ja pienentyneisiin sosiaalietuuksiin työttömän siirtyessä töihin.

$$\text{Marginaaliveroaste, \%} = \frac{\text{Verojen ja veroluonteisten maksujen muutos}}{\text{Bruttopalkan lisäys}} \text{ x } 100$$

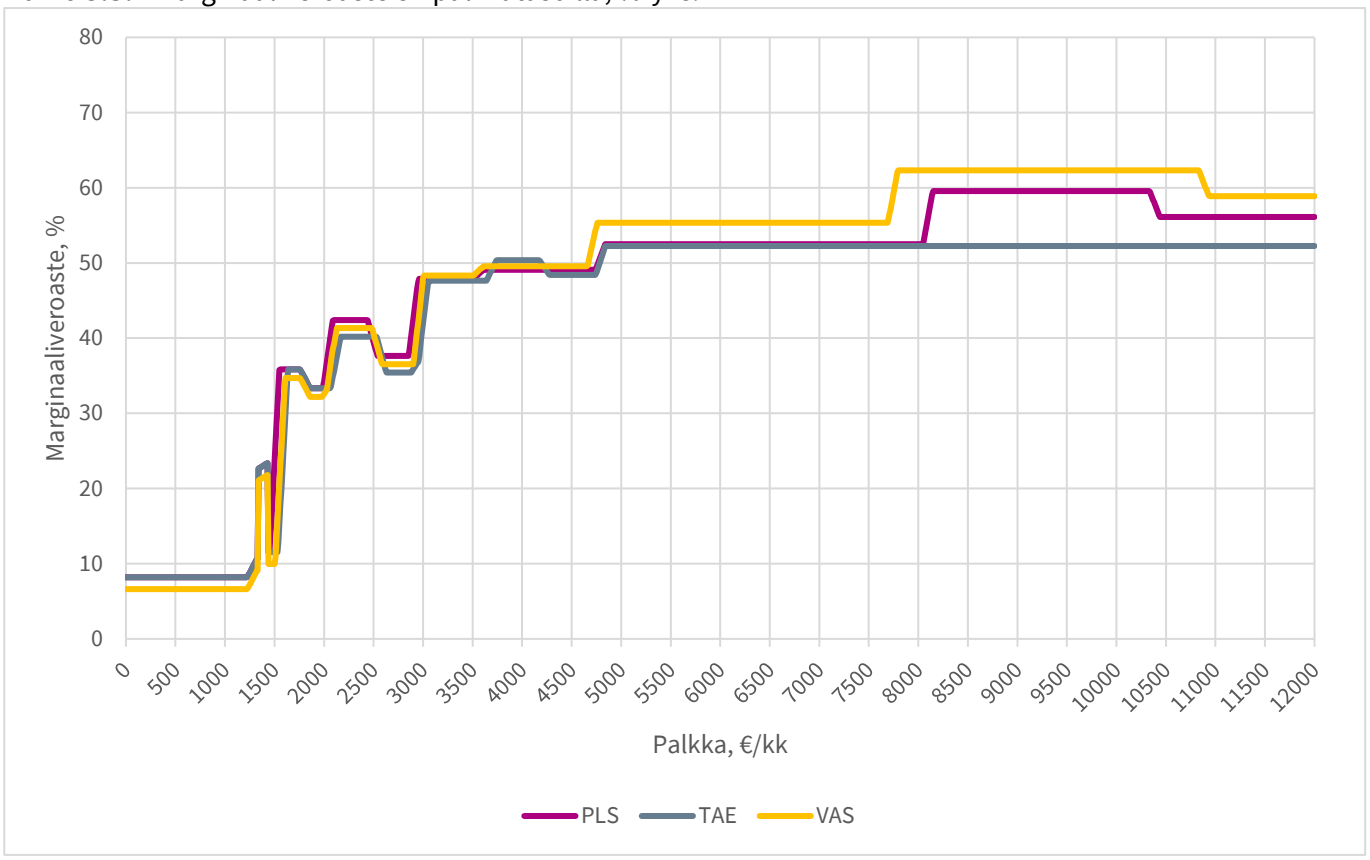
$$\text{Efektiivinen marginaaliveroaste, \%} = \left(1 - \frac{\text{Käytettävissä olevien tulojen muutos}}{\text{Bruttopalkan lisäys}}\right) \text{x } 100$$

$$\text{Työllistymisveroaste, \%} = \left(1 - \frac{\text{Käytettävissä olevien tulojen muutos}}{\text{Bruttopalkka}}\right) \text{x } 100$$

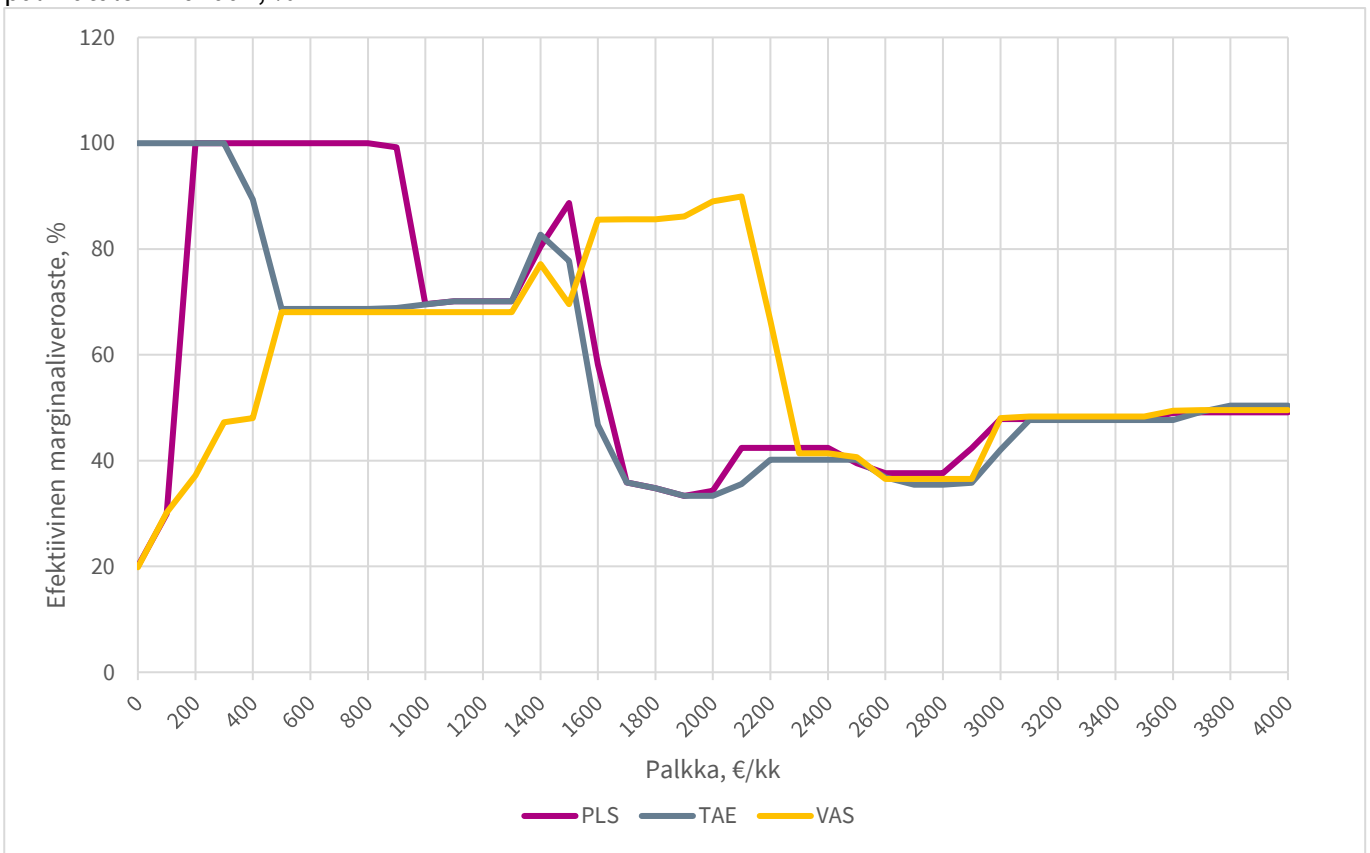
Mitä suuremman arvon mittarit saavat, sitä heikommat ovat työnteon kannustimet. Kannustinloukut liittyvät tilanteisiin, joissa henkilön käytettävissä olevat tulot kasvavat vain hyvin vähän tai eivät ollenkaan työllistymisen tai työnteon lisäämisen myötä. Kannustinloukuille ei ole määritelty virallisia rajoja, mutta työttömyysloukuksi on tutkimuksissa tyypillisesti määritelty tilanne, jossa henkilön työllistymisveroaste on yli 80 % ja tuloloukuksi tilanne, jossa efektiivinen marginaaliveroaste on yli 70 tai 80 %.

Kuvioita tulkittaessa on huomioitava, että kannustinvaikutuksia kuvaavat esimerkkilaskelmat ovat herkkiä taustaoletuksille, jotka liittyvät mm. asumiskustannuksiin ja perherakenteeseen.

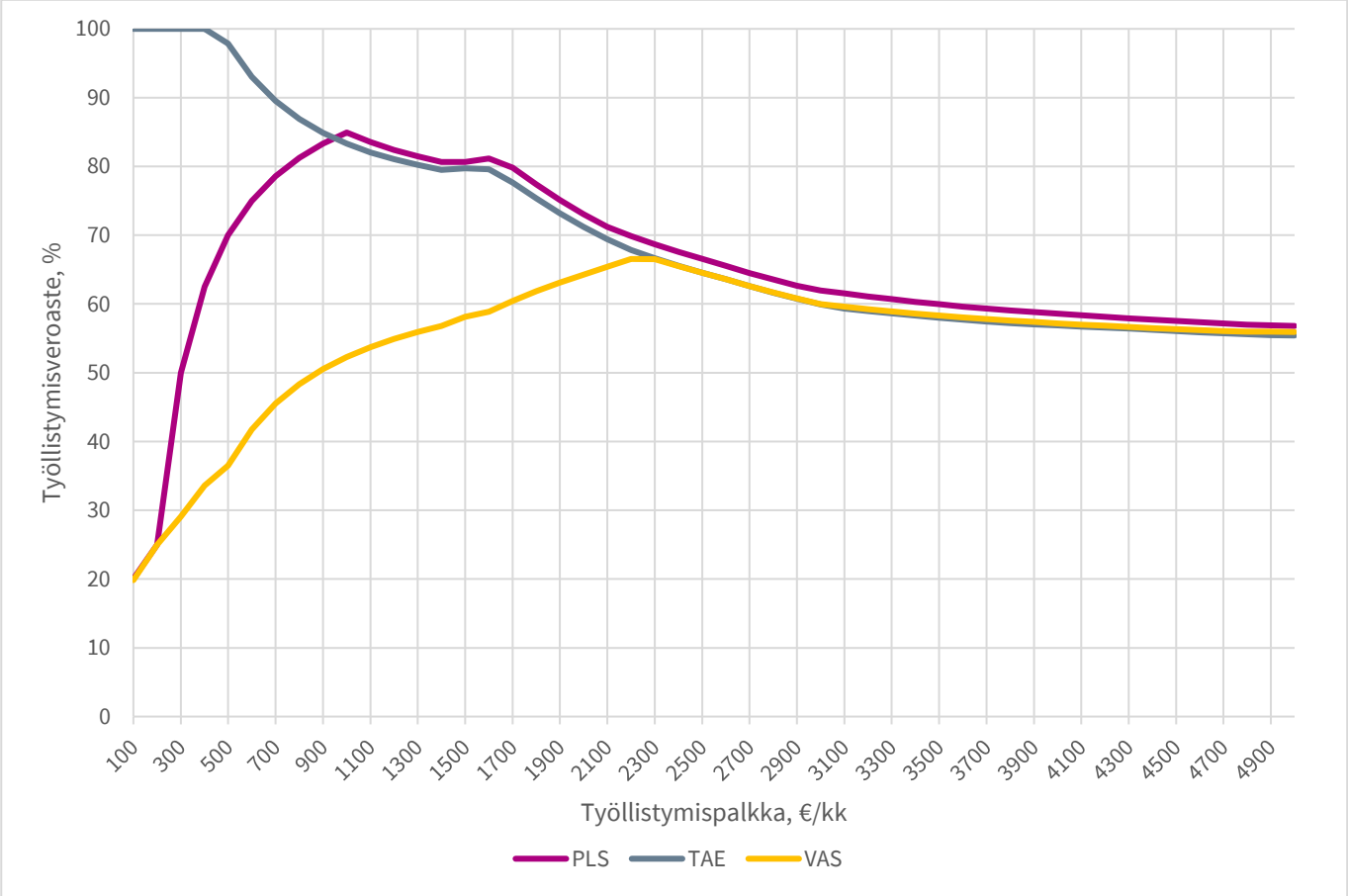
Kuvio 5.3.1 Marginaaliveroaste eri palkkatasoilla, %-yks.

Kuvio 5.3.2 Työmarkkinatukea tai yleistukea saavan työttömän efektiivinen marginaaliveroaste (sovitellun) palkkatulon mukaan, %

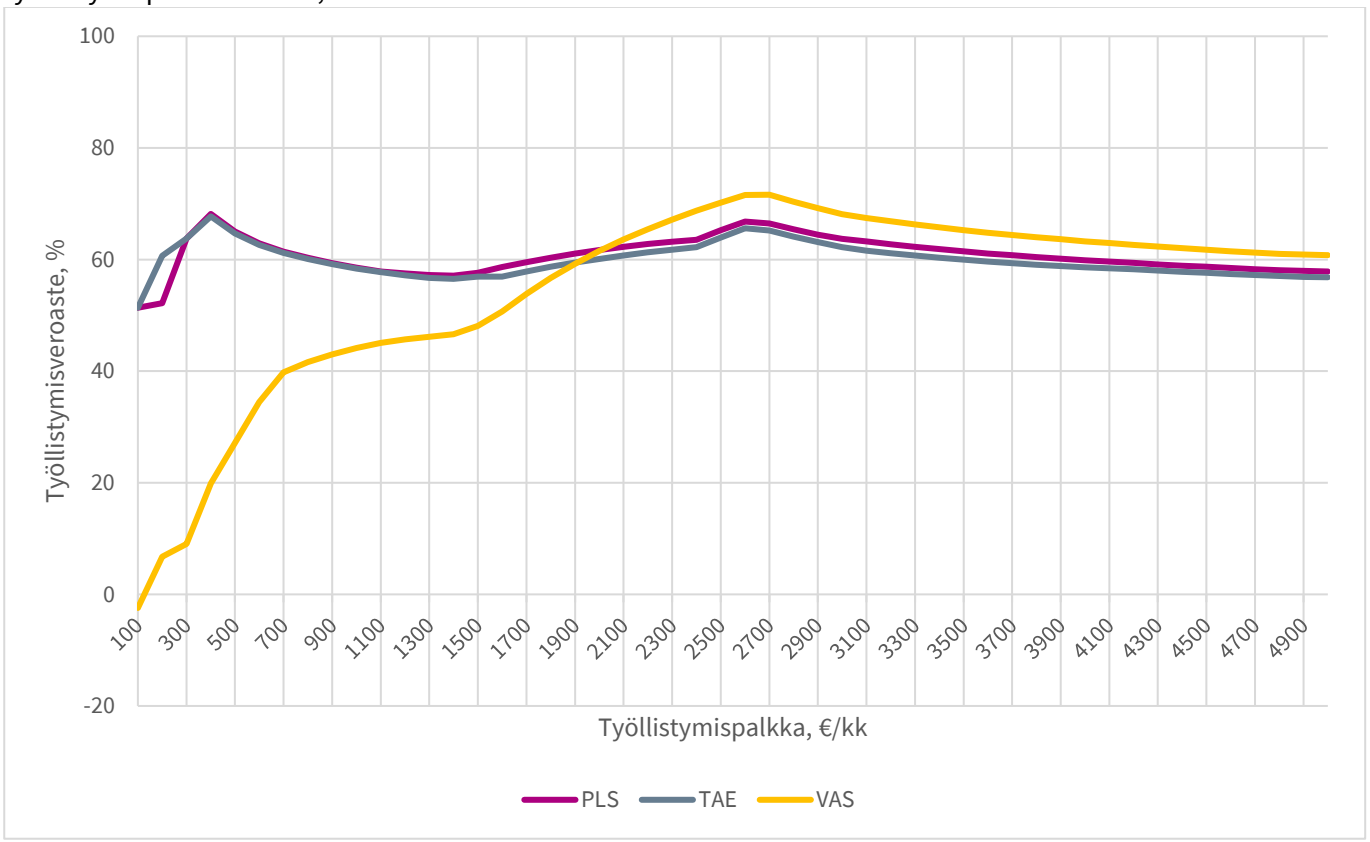
Kuvio 5.3.3 Työmarkkinatukea tai yleistukea saavan työttömän työllistymisveroaste eri työllistymispalkkatasoilla, %

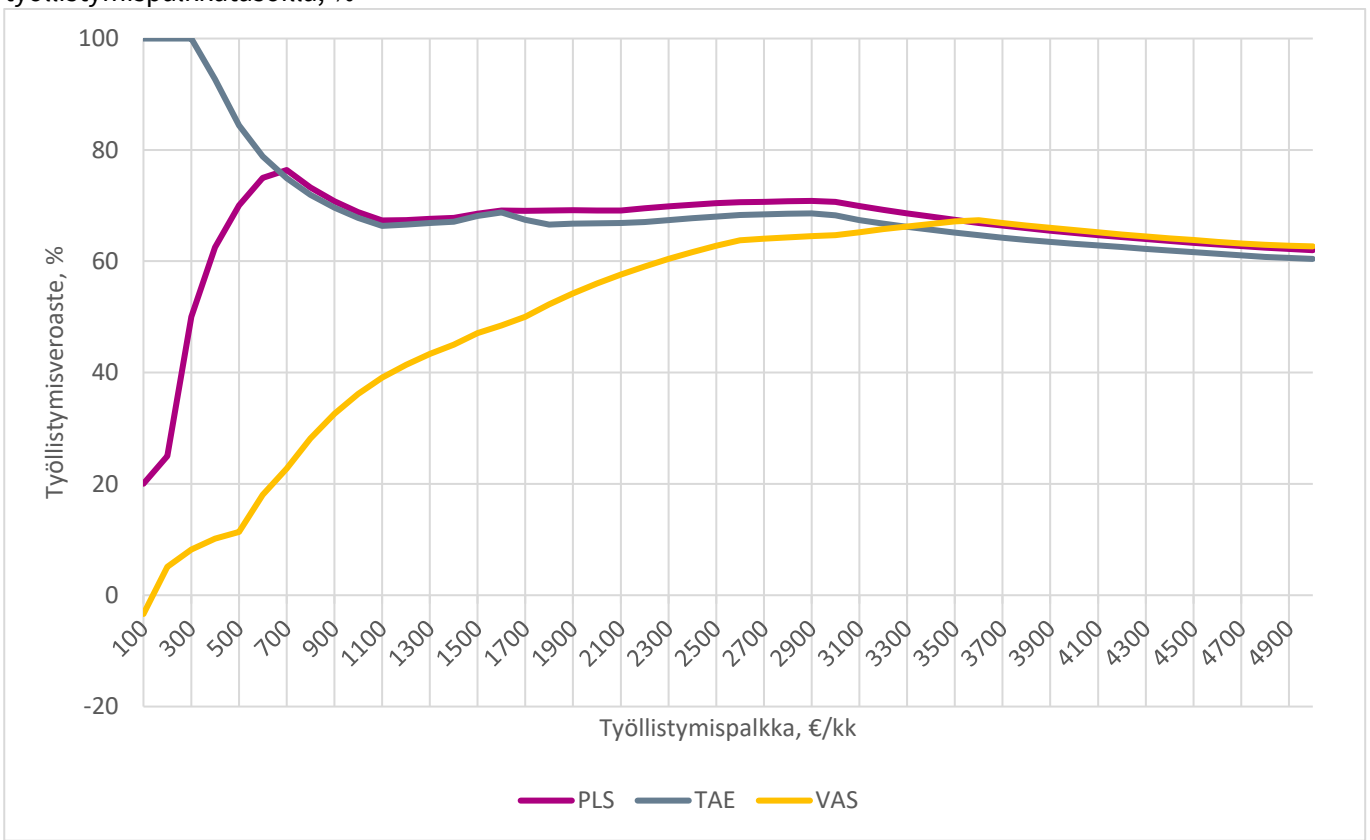
Taulukko 5.3.4 Työmarkkinatukea tai yleistukea saavan työttömän työllistymisveroaste (osa-aikatyö -> kokoaikatyö), %

Palkka, €/kk	**PLS**	**TAE**	**VAS**
700 → 1 400	82,7	69,4	68,1
1 000 → 2 000	61,1	59,1	76,2
1 300 → 2 600	49,6	47,0	71,3
1 000 → 3 000	50,5	48,2	63,8
1 500 → 3 000	43,3	40,1	61,8
2 000 → 3 000	39,9	37,3	51,5

Kuvio 5.3.5 Keskimääräistä ansiosidonnaista päivärahaa saavan työttömän työllistymisveroaste eri työllistymispalkkatasoilla, %

Kuvio 5.3.6 Työmarkkinatukea tai yleistukea saavan työttömän yksinhuoltajan työllistymisveroaste eri työllistymispalkkatasoilla, %

6. Työllisyysvaikutukset

Tässä luvussa esitetään arvio politiikkamuutosten vaikutuksista työnteon kannustimiin ja työllisyyteen ja edelleen sitä kautta tuloeroihin. Laskelma ei huomioi kuitenkaan pidemmälle kokonaistaloudellisia vaikutuksia. Välillisten verojen osalta mitään dynaamisia vaikutuksia ei ole huomioitu.

Muistion luvuissa 2-5 sosiaaliturvaan ja henkilöverotukseen kohdistuvien muutosten vaikutuksia on arvioitu staattisella mikrosimulointimallilla. Staattinen laskentakehikko soveltuu kohtuullisen hyvin pienten politiikkamuutosten välittömien vaikutusten arviontiin, koska lyhyellä aikavälillä pienten muutosten vaikutus käyttäytymiseen voidaan usein olettaa melko vähäiseksi. Sen sijaan on todennäköistä, että se ei ole riittävä analyysiväline arvioitaessa laajojen, nimenomaan käyttäytymisvaikutuksiin pyrkivien reformien vaikutuksia. On oletettavaa, että tällaisissa tapauksissa staattinen laskelma ali- tai yliarvioi vaikutuksia esimerkiksi tulonjakoon ja kustannuksiin. Taloustieteellinen kirjallisuus ei kuitenkaan anna yksiselitteistä vastausta näiden käyttäytymisvaikutusten mittaluokasta varsinkaan, jos reformikokonaisuuteen sisältyy paljon erilaisia muutoksia ja ne kohdistuvat eri tavoin eri väestöryhmiin.

Työnteon taloudellisten kannustimien muutosten arvioinnissa käytetään lähtökohtaisesti vastaavaa mikrosimulointiin pohjautuvaa menetelmää kuin viime aikoina on käytetty useissa suomalaisissa tutkimuksissa ja vaikutusarvioissa (ks. esim. Kotamäki 2016, VM 2017a, Mattila ym. 2017, Kärkkäinen & Tervola 2018, VM 2023a)[8].

Menetelmässä keskitytään kokoaikaisten työllisten määrän muutokseen eli ns. ekstensiiviseen marginaaliin eikä ns. intensiiviseen marginaaliin, jolla tarkoitetaan työnteon määrään liittyvää päätöstä töissä ollessa (työtunnit)[9]. Laskelmassa arvioidaan ensin SISU-mikrosimulointimallilla politiikkamuutosten vaikutus työn vastaanottamisen kannustimiin väestötasolla. Työllistymisveroasteiden laskemiseksi työllistymispalkka estimoidaan regressiomallilla. Tämän jälkeen työllistymisveroasteiden kautta lasketun keskimääräisen työllistymisestä saatavan taloudellisen hyödyn suhteellista muutosta kerrotaan työn tarjonnan joustolla ja työllisten lukumäärällä:

*Työllisyyden muutos = työllistymisen kannustimien suhteellisten muutosten keskiarvo * jousto * työllisten lukumäärä*

Kansainvälisessä tutkimuskirjallisuudessa estimoidut työn tarjonnan joustot vaihtelevat paljon (ks. esim. Chetty 2012) eikä suomalaisia tutkimuksia kannustimien vaikutuksesta työllistymistodennäköisyyteen ole tehty kovin paljon (ks. esim. Kyyrä ym. 2017 ja Jäntti ym. 2015). Oletuksena kuitenkin pidetään jouston arvoa 0,17 pohjautuen Jäntin ym. (2015) julkaisuun, jota myös valtiovarainministeriö on käyttänyt tämän tyyppisissä laskelmissa viime aikoina (ks. VM 2023a).

On huomioitava, että käytettävä keskimääräinen joustoluku voi kuitenkin edustaa huonosti tässä arviossa huomioituja politiikkatoimia ja niiden kohteena olevia väestöryhmiä. Koska kyseessä on kokopäivätyöhön työllistymisen laskennallisia kannustimia hyödyntävä menetelmä, ei laskelma ota myöskään huomioon

[8] Menetelmän tarkempi kuvaus ja mm. siihen liittyviä rajoitteita on esitetty Kärkkäisen ja Tervolan (2018) tutkimuksessa. Tässä laskelmassa käytetty menetelmä poikkeaa edellä mainitusta tutkimuksesta mm. siten, että työllistymisveroasteiden laskennassa ei huomioida soviteltua työttömyyspäivärahaa. Kyseisestä tutkimuksesta poiketen työllisyyden muutosta ei myöskään lasketa mikrotasolta, vaan käyttämällä Tilastokeskuksen Työvoimatutkimuksen tietoa työllisten lukumäärästä (vrt. VM 2017a).

[9] Ekstensiivisen marginaalin työn tarjonnan jousto kuvaa työllistymisen kannustinten ja työn tarjonnan välistä suhdetta. Jouston arvo kuvaa siis sitä, kuinka herkästi ihmiset reagoivat kannustimien muutoksiin ekstensiivisellä marginaalilla (työllistymispäätös). Esimerkiksi työn tarjonnan jouston arvolla 0,17 työn vastaanottamisen kannustimien (1-työllistymisveroaste) parantuminen 1 prosentilla lisää työllisyyttä 0,17 prosenttia.

esimerkiksi osa-aikatyön vastaanottamisen kannustimien muutoksia tai siirtymiä osa-aikatyön ja kokopäivätyön välillä.

Työtuntien lisäksi menetelmä ei ota myöskään huomioon mahdollisia vaikutuksia esimerkiksi työnteon tehokkuuteen, johon voivat vaikuttaa esimerkiksi osaamisen kehittäminen tai vaativampiin työtehtäviin hakeutuminen. Nämä kaikki voivat vaikuttaa verotettaviin tuloihin vaikuttamatta samassa suhteessa työllisten määrään. Esimerkiksi hallituksen esityksessä HE 98/2025 ylimpien marginaaliverojen alentamisen itserahoitusaste arvioitiin merkittäväksi, etenkin pitkällä aikavälillä, perustuen arvioihin verotettavan tulon joustoista. Verotettavan tulon jouston on arvioitu aiemmassa tutkimuksessa olevan lyhyellä aikavälillä 0,16-0,2 (esim. Jäntti ym. 2015, Miao ym. 2025), mutta ylimpien tuloluokkien pitkän aikavälin joustoksi on arvioitu tuoreessa tutkimuksessa 0,5 (Kleven ym. 2025). Tämä korkea pitkän aikavälin jousto selittyy muilla tekijöillä kuin työllisten määrän muutoksella. Muistioon sisältyvillä reformeilla voi siis joissain tapauksissa olla julkisen talouden kannalta merkittäviä dynaamisia vaikutuksia, joita kokoaikaisten työllisten määrän muutosten arviointi ei tavoita.

Edellä kuvatulla mikrosimulointimenetelmällä on arvioitu tuloverotukseen kohdistuvat muutokset ja sosiaaliturvan muutokset pois lukien kuitenkin työttömyysturvaan kohdistuvat muutokset (indeksitarkistuksia lukuun ottamatta), sairauspäivärahan muutos, yleisen asumistuen suojaosan palauttaminen sekä kotihoidontuen ja toimeentulotuen muutokset. Näiden reformien työllisyysvaikutusten arvioinnissa on käytetty seuraavia lähteitä (luvut sisältyvät myös taulukkoon 6.2):

Taulukko 6.1: Työllisyysvaikutusten arvioinnissa käytetyt ulkoiset lähteet (vaikutuksen suunta VAS-TAE)

	Työllisten määrän muutos	**Lähde**	**Huomioita**
Perutaan työttömyysturvan korotusosista ja korotetuista ansio-osista luopuminen	~ 0	HE 135/2024	Arvioitu hallituksen esityksessä vähäiseksi.
Perutaan työttömyysturvan (vaihtoehdossa myös korotus 500 euroon) ja yleisen asumistuen suojaosien poistuminen	˜0	VM (2023c), Kalin ym. (2023), Tervola & Ollonqvist (2023), Korpela ym. (2025)	Kalinin ym. (2023) tutkimuksen perusteella työttömyyden aikainen satunnainen tai osa-aikainen työnteko lisääntyi, mutta vaikutusta kokoaikaiseen työllistymiseen ei havaittu. Tervolan ja Ollonqvistin (2023) mikrosimulaatiossa vaikutus työtuloihin arvioitiin lievästi positiiviseksi. Kaikkien viitattujen lähteiden perusteella vaikutus kokonaistyöllisyyteen olisi kuitenkin pieni (ks. myös Korpela ym. (2025)).
Perutaan osittaisen työmarkkinatuen vähimmäismäärän pienentäminen 35 prosenttiin	˜0	-	Työllisyysvaikutusta ei ole arvioitu hallituksen esityksessä (HE 135/2024). Oletettu vähäiseksi (nolla).

	Työllisten määrän muutos	Lähde	Huomioita
Perutaan työttömyysturvan tason porrastaminen keston mukaan	-12 800	HE 13/2024	
Perutaan työttömyysturvan lapsikorotusten poistaminen	-10 000	VM (2023b)	Arviot vaihtelevat menetelmästä ja oletuksista riippuen n. 9 000–23 000 välillä.
Perutaan lomakorvausten jaksotus	-2 200	HE 73/2023	
Perutaan omavastuupäivien poistuminen	-100	HE 73/2023	
Perutaan työttömyysturvan työssäoloehdon pidentäminen	-5 700	HE 73/2023	
Perutaan tuloperusteinen työssäoloehto	-1 500	HE 73/2023	
Perutaan sairauspäivärahan laskukaavan muutokset	-5 000	VM (2024)	
Perutaan yleistuki	-175	HE 112/2025	
Perutaan toimeentulotuen perusosien alentaminen (parametrimuutokset)	-400		Kokonaisuutena HE:ssa ehdotettujen muutosten arvioidaan vahvistavan työllisyyttä keskipitkällä aikavälillä noin 1 200 työllisellä
Perutaan toimeentulotuen ansiotulovähennyksen poistaminen	~0	HE 116/2025	
Perutaan kotihoidon tuen asumisaikavaatimus	ei määrällistä arviota	HE-luonnos	Asumisaikavaatimus ei Norjassa tuottanut merkittäviä työllisyysvaikutuksia lyhyellä aikavälillä. Muutoksilla voi kuitenkin olla suurempia käyttäytymisvaikutuksia Suomessa.
Omaishoidon palkkioiden korottaminen	~0	HE 110/2025	
Eläkkeensaajan asumistuen 300 euron ansiotulovähennys	~		Työllisyysvaikutusta ei arvioitu

Välillisten verojen muutosten työllisyysvaikutuksia ei ole arvioitu muistiossa.

Työllisyyden muutoksen vaikutusta tulonjakoon arvioidaan karkeasti Kärkkäisen ja Tervolan (2018) estimoimalla marginaalivaikutuksella, jonka mukaan työllisyyden paraneminen 10 000 henkilötyövuodella laskee Gini-kerrointa 0,04 %-yksikköä. Tulonjakotarkastelu rajoittuu tässä laskelmassa vain kyseiseen indikaattoriin.

Taulukko 6.2: Politiikkamuutosten arvioitu vaikutus työllisyyteen ja Gini-kertoimeen

	Työllisten määrän muutos	**Gini-kertoimen muutos, %-yksikköä**
1. Tuloverotus ja sosiaaliturva[1]		
1.1 Staattinen laskelma		
TAE-PLS	0	+0,3
VAS-PLS	0	-1,6
Erotus (VAS-TAE)	0	-1,8
1.2 Työllisyysvaikutus huomioiden		
TAE-PLS	+15 300	+0,2
VAS-PLS	- 49 400	-1,4
Erotus (VAS-TAE)	- 64 700	-1,6
2. Välilliset verot (staattinen)[2]		
TAE-PLS	-	+0,0
VAS-PLS	-	+0,0
Erotus (VAS-TAE)	-	+0,0

[1] ml. mahdolliset varhaiskasvatusmaksuja koskevat muutokset. Varhaiskasvatusmaksujen osalta arvioissa on huomioitu Talouspolitiikan arviointineuvoston suosituksen mukaisesti, että työnteon kannustimia parantava vaikutus huomioidaan kahden huoltajan perheissä vain toisen puolison osalta (arviolta yli 80 prosenttia varhaiskasvatusmaksuja maksavista perheistä).

[2] ml. välillisten verojen indeksivaikutukset

Työllisyysvaikutukset eivät pyri kuvaamaan (eivätkä kuvaa) koko talousarvioesityksen tai eduskuntaryhmän vaihtoehtobudjetin vaikutuksia. Työllisyysvaikutukset on huomioitu muistiossa, jotta saman laskentakehikon sisällä pystyttäisiin edes karkeasti arvioimaan tulonsiirtojärjestelmään tehtävien muutosten aiheuttamien kustannusvaikutusten, tulonjakovaikutusten ja työllisyysvaikutusten suhdetta toisiinsa.

Lähteet

- Chetty, R. (2012) Bounds on Elasticities with Optimization Frisctions: A Synthesis of Micro and Macro evidence on Labor Supply, Econometrica, Vol. 80, No. 3, 969-1018.

- Immervoll, H., Lindström, K., Mustonen, E., Riihelä, M. & Viitamäki, H. (2005): Static Data ageing techniques: accounting for population changes in tax benefit microsimulation models. EUROMOD Working paper No. EM7/05.

- Jäntti, M., Pirttilä, J., & Selin, H. (2015). Estimating labour supply elasticities based on cross-country micro data: A bridge between micro and macro estimates? Journal of Public Economics, 127, 8799.

- Kalin, S., Kyyrä T. & Matikka, T. (2023). Combining Part-time Work and Social Benefits: Empirical Evidence from Finland. VATT Working papers 159.

- Kleven, H., Kreiner, C. T., Larsen, K. & Søgaard, J. E. (2025). Micro vs macro labor supply elasticities: The role of dynamic returns to effort. NBER Working Paper No. 31549. National Bureau of Economic Research.

- Koivisto, A. (2023). Tax planning and investment responses to dividend taxation. VATT Working Paper 154.

- Korpela, H., Kyyrä, T., Matikka, T. (2025). Työttömien osa-aikatyö ei romahtanut suojaosien poiston jälkeen. VATT-blogi, 9.9.2025.

- Kotamäki, M. (2016). Participation Tax Rates in Finland, Earned-income Tax Credit Investigated. Aboa Centre for Economics Discussion Paper No. 107.

- Kyyrä, T., Pesola, H., & Rissanen, A. (2017). Unemployment Insurance in Finland: A Review of Recent Changes and Empirical Evidence on Behavioral Responses. VATT Research Reports 184.

- Kärkkäinen, O. & Tervola, J. (2018). Talouspolitiikan vaikutukset työllisyyteen ja tuloeroihin 2015-2018. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 59/2018.

- Mattila, J., Kotamäki, M. & Tervola, J. (2017). Turning static pessimism to dynamic optimism - An ex-ante evaluation of unemployment insurance reform in Finland. KELA Working papers 124.

- Miao, D., Selin, H. & Söderström, M. (2025). Earnings responses to even higher taxes. The Economic Journal Vol. 135, Issue 667, 838-860.

- Riihelä, M. (2010). Arvonlisäveroreformien tulonjakovaikutukset. Muistio valtiovarainministeriön verotyöryhmälle 1.2.2010.

- Sosiaali- ja terveysministeriö (2021). Työttömyysturvan kehittämisen työryhmän raportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2021:11.

- Tervola, J. & Ollonqvist, J. (2023). Työttömyysturvan suojaosan poiston työllisyysvaikutukset. Muistio, THL 17.5.2023.

- Tervola, J. & Ollonqvist, J. (2025). Muuttuuko arvio sosiaaliturvaleikkausten vaikutuksista, kun toimeentulotuen simulointia tarkennetaan? INVEST Working Papers 127/2025.

- Valtiovarainministeriö (2017a). Kannustinloukut ja alueellinen liikkuminen – työryhmän selvityksiä. Kannustinloukkutyöryhmän selvitys, valtiovarainministeriö 3.3.2017.

- Valtiovarainministeriö (2017b). Yritysverotuksen asiantuntijatyöryhmän raportti. Valtiovarainministeriön julkaisu 12:2017.

- Valtiovarainministeriö (2023a). Työllistymisen kannusteet vuoden 2024 aikana voimaan astuvissa muutoksissa. Rakenneyksikön muistio, valtiovarainministeriö 8.12.2023.

- Valtiovarainministeriö (2023b). Lapsikorotusten vaikutus työttömyysturvassa. Rakenneyksikön muistio, valtiovarainministeriö 6.10.2023.

- Valtiovarainministeriö (2023c). Työttömyysturvan suojaosien työllisyysvaikutukset. Rakenneyksikön muistio, valtiovarainministeriö 6.10.2023.

- Valtiovarainministeriö (2023d). Verokartoitus. Valtiovarainministeriön julkaisuja 2023:15.

- Valtiovarainministeriö (2024). Sairauspäivärahat ja työllisyys. Rakenneyksikön muistio, valtiovarainministeriö 30.9.2024.

- Valtiovarainministeriö (2025). Esimerkkejä liittyen esitykseen huoltovarmuusmaksun korottamisesta. Vero-osaston muistio, valtiovarainministeriö 9.6.2025.

- Vartia, Y. & Vartia, P. (1979). Liikevaihtoveron korottaminen ja tulojen ostovoima. ETLA keskusteluaiheita no. 33.

Liite 1: Laskentamenetelmät ja oletukset

Laskelmassa tarkastellaan edellä mainittujen Vasemmiston vaihtoehtobudjettiin sisältyvien reformien vaikutusta verrattuna sekä ns. pysyvän lainsäädännön (PLS) että vuoden 2026 talousarvioesityksen (TAE) mukaiseen tilanteeseen. Lisäksi muistiossa on raportoitu vertailtavuuden vuoksi myös vuoden 2026 talousarvioesityksen sisältämien reformien vaikutus suhteessa pysyvän lainsäädännön mukaiseen tilanteeseen. Tarkastelu rajoittuu vain mikrosimulointimalleilla arvioitavissa oleviin politiikkamuutoksiin (tuloverotus, sosiaaliturva, varhaiskasvatusmaksut sekä arvonlisäverot ja tietyt valmisteverot). Tarkastelun kohteena ovat mikrosimulointimenetelmillä arvioitavissa olevat vaikutukset käytettävissä oleviin tuloihin ja julkiseen talouteen (kustannukset), työllisyyteen, tulonjakoon, eri väestöryhmiin ja esimerkkiperheiden taloudelliseen asemaan. Muistiossa ei oteta kantaa reformeihin mahdollisesti liittyviin juridisiin rajoitteisiin eikä muihin kuin taloudellisiin vaikutuksiin.

Pysyvä lainsäädäntö

Pysyvän lainsäädännön mukainen tilanne kuvaa lainsäädännön osalta muuttumatonta tilannetta. Toisin sanoen pysyvän lainsäädännön mukaisessa tilanteessa ei toteutettaisi 1. luvussa mainittuja muutoksia. Tämä ei kuitenkaan tarkoita täysin muuttumatonta tilannetta vero- ja etuusperusteissa suhteessa kuluvaan vuoteen. Pysyvän lainsäädännön mukaisessa tilanteessa esimerkiksi lain mukaisesti indeksisidonnaiset etuudet muuttuvat indeksin kehitystä vastaavasti. Lisäksi mahdolliset määräaikaisesti voimassa olevat lakimuutokset poistuvat automaattisesti, ellei päätösperäisesti toisin säädetä. Toisaalta esimerkiksi tuloverotuksen indeksitarkastukset eivät ole pysyvän lainsäädännön mukaisia vaan päätösperäisiä lainsäädäntömuutoksia. Sosiaalivakuutusmaksujen epäsuoria muutoksia ei ole miltään osin otettu huomioon päätösperäisinä muutoksina.

Kaikki laskelmat kuvaavat vuositason vaikutuksia eli jokainen (ei-määräaikainen) muutos on voimassa koko kalenterivuoden 2026, vaikka todellisuudessa lakimuutos tulisi voimaan kesken vuotta. Määräaikaiset osan vuodesta voimassa olevat muutokset huomioidaan voimassaolokuukausien suhteellisen osuuden mukaisesti (voimassaolokuukaudet/12).

Tulokäsitteet ja -fraktiilit

Käytettävissä olevien tulojen tulokäsitteenä käytetään SISU-mikrosimulointimallin mukaista käytettävissä olevien rahatulojen käsitettä, joka huomioi mm. kirkollisverot ja myyntivoitot, mutta ei opintolainoja eikä laskennallista asuntotuloa. Tämän lisäksi kotitalouden varhaiskasvatusmaksut vähennetään aina edellä mainituista rahatuloista. Välillisiin veroihin kohdistuvien päätösperäisten muutosten osalta kotitalouden käytettävissä olevista tuloista vähennetään välillisten verojen muutos suhteessa verrattavaan tilaan. Tulofraktiileja muodostettaessa käytetään kuitenkin aina ensin mainittua tulokäsitettä ilman varhaiskasvatusmaksujen ja välillisten verojen huomioimista. Kulutustutkimuksen (välillinen verotus) osalta tulofraktiilien muodostamisessa käytetty käytettävissä olevien rahatulojen määritelmä poikkeaa SISU-mallista hieman, jolla ei kuitenkaan ole merkittävää vaikutusta tuloksiin.

Tulofraktiilit on kiinnitetty kuvioissa ja taulukoissa aina pysyvän lainsäädännön mukaiseen tilanteeseen. Fraktiilit on laskettu kotitalouden ekvivalenttien käytettävissä olevien mukaan siten, että jokaisessa tuloviidenneksessä tai -kymmenyksessä on yhtä monta henkilöä (ns. henkilöpainotus). Ekvivalenttien tulojen muodostamisessa on käytetty ns. OECD:n modifioitua ekvivalenssiskaalaa[10].

[10] Ks. ekvivalenttien tulojen muodostamisesta ja ekvivalenssiskaalasta liite 1.4.

Skaalattua tulokäsitettä käytetään myös pienituloisuusasteita ja Gini-kerrointa laskettaessa. Muilta osin taulukoissa ja kuvioissa esitetyt tiedot on laskettu todellisista (skaalaamattomista) tuloista. Ekvivalenssiskaalausta ei ole näiltä osin tehty tulosten helpomman tulkittavuuden vuoksi, mutta toisaalta tämä heikentää jossain määrin eri väestöryhmien vertailtavuutta. Väestöryhmittäisissä tuloksissa suhteellinen muutos (%) tarkoittaa ryhmäkeskiarvon suhteellista muutosta (sama kuin ryhmän tulosumman suhteellinen muutos) ja keskimääräinen euromääräinen muutos (€/henkilö tai kotitalous) ryhmäkeskiarvon absoluuttista muutosta (sama kuin tulojen absoluuttisten erotusten keskiarvo).

Muita huomioita

Henkilötason laskelmissa (sukupuolivaikutukset) kotitalouskohtaiset erät (toimeentulotuki, lapsilisät, yleinen asumistuki ja varhaiskasvatusmaksut) on jaettu henkilötasolle tasan kotitalouden täysi-ikäisten jäsenten kesken.

Huomionarvoista on, että välillistä verotusta koskevat muutokset lasketaan eri otospopulaatiolle kuin SISU-mikrosimulointimallilla laskettavat tulonsiirtojärjestelmään ja varhaiskasvatusmaksuihin tehtävät muutokset[11]. Näin ollen kaikkia lainsäädäntömuutosten johdosta tapahtuvia tulojen muutoksia ei havaita samoille henkilöille/kotitalouksille, joka aiheuttaa osaltaan epävarmuutta tulojakoa ja eri väestöryhmien tulojen muutosta kuvaaviin laskelmiin. Erityisesti välillistä verotusta koskeviin tuloksiin onkin suhtauduttava vain suuntaa antavina. Aineistojen rajoituksista johtuen välillistä verotusta ei huomioida voittajien ja häviäjien lukumääriä kuvaavissa laskelmissa, maakunnittaisessa tarkastelussa eikä pienituloisuusindikaattoreissa. Välillistä verotusta ei huomioida myöskään sukupuolivaikutuksissa[12].

Eri aineistoissa myös luokitusten määritelmät eroavat toisistaan. Tämä koskee pienemmässä määrin kotitalouden elinvaihetta, mutta suurempia eroja on sosioekonomista asemaa kuvaavissa luokituksissa. SISU-mikrosimulointimallilla tehtävien tuloverotusta, sosiaaliturvaa ja varhaiskasvatusmaksuja koskevissa laskelmissa käytetään väestötilastojen mukaista rekisteripohjaista luokitusta. Sen sijaan Kulutustutkimuksen (välilliset verot) sosioekonominen asema perustuu pääosin haastattelutietoihin. Tämän vuoksi erityisesti sosioekonomisen aseman mukaan luokiteltuihin tuloksiin tulee suhtautua vain karkeina arvioina silloin, jos reformeja on laskettu useampaa eri aineistoa hyödyntäen (reformit sisältävät yhdistelmiä tulonsiirroista ja välillistä veroista). Tällöin myös sosioekonomisen aseman luokitus esitetään vain pääluokkatasolla.

Kotitalouden sosioekonomisen aseman mukaiseen tarkasteluun liittyy myös muita ominaisuuksia, jotka on otettava huomioon tuloksia tulkittaessa. Luokitus on kotitaloustasoinen ja muodostettu väestötilastoissa kotitalouden viitehenkilön pääasiallisen toiminnan mukaan. Luokkia ei pidä siten tulkita esimerkiksi etuudensaajaryhmiksi. Kotitaloustason tarkastelussa tulot voivat koostua paitsi viitehenkilön pääasiallisesta tulonlähteestä, myös muiden henkilöiden tuloista. Ryhmän sisällä voi olla myös suuria vaihteluita keskimääräiseen muutokseen verrattuna perhekoosta ja -rakenteesta sekä esimerkiksi viitehenkilön työttömyys- ja opiskelukuukausien lukumäärästä ja vuosituloihin pohjaavasta tarkastelusta johtuen. Tyypillisesti sosioekonominen asema havainnollistaa kuitenkin eri väestöryhmien välisten erojen mittaluokkaa oikein.

[11] Mikrosimuloinnin rekisteriaineisto ei sisällä tietoa kotitalouksien kulutuksesta välillisten verojen laskemiseksi.
[12] Välilliset verot lasketaan Tilastokeskuksen Kulutustutkimuksen avulla, joka on kotitaloustasoinen aineisto eikä sisällä suoraan tietoa kulutuksen jakautumisesta kotitalouden sisällä. Lisäksi suuri osa kotitalouksien kulutusmenoista on perheenjäsenten yhteistä kulutusta. Sukupuolivaikutusten arviointi olisikin välillisten verojen osalta mahdollista luotettavasti vain yhden hengen kotitalouksille.

Muistiossa käytetään selkeyden ja yhtenäisyyden vuoksi *kotitalous*-termiä myös SISU-mikrosimulointimallilla laskettujen vaikutusten osalta, vaikka tässä yhteydessä sillä tarkoitetaan tarkasti ottaen rekisteripohjaisesti muodostettua *asuntokuntaa*[13].

L1.1 Tuloverotus ja sosiaaliturva

Muistion luvuissa 2-5 sosiaaliturvaan ja henkilöverotukseen kohdistuvien muutosten vaikutukset on arvioitu staattisella mikrosimulointimallilla[14]. Staattisessa mallissa ei oteta huomioon käyttäytymisvaikutuksia tai aikaulottuvuutta. Menetelmä huomioi siten vain reformien välittömät vaikutukset eikä esimerkiksi tulonsiirtojärjestelmään tehtävien muutosten vaikutusta työllisyyteen, palkkoihin ja talouskasvuun. Poikkileikkausaineistoon perustuva analyysi ei myöskään huomioi elinkaaren aikana tapahtuvia muutoksia tuloissa. Muistion luvussa 5.3 on kuvattu esimerkkitapausten avulla tulonsiirtoreformien vaikutuksia työnteon kannustimiin. Lisäksi luvussa 6 esitetään myös arvio sosiaaliturvaan ja henkilöverotukseen kohdistuvien muutosten vaikutuksesta työllisyyteen ja edelleen tämän vaikutuksesta tuloeroihin. Mikrotason arvio ei kuitenkaan huomioi edellä mainittuja muita dynaamisia vaikutuksia.

Käytettävä malli:	SISU-mikrosimulointimalli (malliversio 25.40)
Käytettävä aineisto:	>800 000 henkilön rekisteriaineisto
Aineistovuosi:	2026 (ajantasaistettu[15] VM:n syksyn ennusteella v. 2026 tasoon, versio 2023.20)
Lainsäädäntövuosi:	2026

Alla on lueteltu tärkeimpiä sosiaaliturvan ja tuloverotuksen aineistopohjaiseen mallintamiseen liittyviä erityispiirteitä.

Ennusteet

Laskennassa käytettyjen ennusteiden (mm. indeksipisteluvut) lähteenä on käytetty valtiovarainministeriön syksyn ennustetta.

Sosiaalivakuutusmaksut

Sosiaalivakuutusmaksujen muutokset vuodelle 2026 ovat osittain seurausta hallituksen päätöksistä. Näitä muutoksia ei ole kuitenkaan miltään osin otettu huomioon päätösperäisinä muutoksina tässä muistiossa. Sosiaalivakuutusmaksut vuodelle 2026 ovat kaikissa vaihtoehdoissa talousarvioesityksen mukaiset.

Maksumuutokset

Reformissa siirretään työttömyysvakuutusmaksuja 0,375 prosenttiyksikköä työntekijöiltä työnantajille, jolloin maksuosuudet vastaavat kilpailukykysopimusta edeltävää aikaa. Työeläkemaksujen osalta siirretään 1,2 prosenttiyksikköä työntekijöiltä työnantajille.

---

[13] Ks. käsitteistä tarkemmin: http://www.stat.fi/meta/kas/kotitalous.html

[14] Ks. mallin tarkempi kuvaus Tilastokeskuksen sivuilta: http://www.stat.fi/tup/mikrosimulointi/ominaisuudet.html. Kustannuslaskelmissa (muistion luku 2) ja työllisyysvaikutuksia (luku 6) arvioitaessa on hyödynnetty myös hallituksen esityksiä ja muita ulkoisia lähteitä.

[15] Ajantasaistaminen on menetelmä, jolla nykyhetkeä vanhempaa aineistoa päivitetään vastaamaan paremmin nykyhetkeä tai ennustetaan tietoja tuleville vuosille. Ajantasaistusmenetelmässä pyritään huomioimaan muutokset mm. tulokehityksessä, lainsäädännössä ja väestörakenteessa (ks. esim. Immervoll, Lindström, Mustonen, Riihelä & Viitamäki (2005). SISU-mallin ajantasaistusprosessi on kuvattu tarkemmin mallin käyttäjän oppaassa ja sen liitteissä: https://stat.fi/media/uploads/sisu_kasikirja.pdf

Reformin vaikutusta työntekijän maksuihin on arvioitu SISU-mallin avulla. Käytettävissä olevat tulot nousevat reformin vaikutuksesta noin 1015 miljoonaa euroa.

Työnantajan maksujen vaikutusta on arvoitu kansantalouden tilinpidon sektorikohtaisen palkkasumman avulla. Vuoden 2024 palkkasummat on korotettu vastaamaan SISU-mallia vuoden 2026 tasossa. Työnantajien maksut (pl. julkinen sektori) nousevat noin 1 234 ja verotulojen oletetaan alenevan tästä 20 prosentilla. Näin ollen työnantajien kustannukset nousevat 987 miljoonaa euroa, jolloin kokonaisvaikutus julkiseen talouteen on noin -28 miljoonaa euroa.

	Työnantaja	**Työntekijä**	**Yhteensä**
Vakuutusmaksutulo	+1 734	-1 734	0
Vakuutusmaksutulo (pl. julk. sekt. sis. siirrot)	+1 234	-1 734	-500
Verotulot*	-247	+719	+472
Julkisen talouden rahoitusasema	+987	-1015	-28

* Sisältää oletuksen työnantajan vakuutusmaksujen vaikutuksesta yhteisöveron tuottoon.

Työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksut ja työsuhdepolkupyöräetu

Työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksuja ei ole aineistossa eroteltu työttömyyskassojen jäsenmaksuista, joten arvio on toteutettu poistamalla kultakin henkilöltä vähennyksestä vuoden 2023 keskimääräisen kassamaksun (84,70 euroa) mahdollisesti ylittävä osa.

Polkupyöräedun käyttäjämäärä on aineistossa vuoden 2023 tasossa. Edun käyttö on kasvanut tämän jälkeen, joten edun poistamisen vaikutus tulee tässä arviossa aliarvioiduksi.

Aineistopuutteiden takia laskelmassa ei ole voitu huomioida tuloverotuksen muutoksista mm. työhuonevähennyksen poistamista.

Osinkoverotuksen muuttaminen

Esitetyt laskelmat ovat osinkojen osalta kaikilta osin staattisia eivätkä ne ota huomioon mahdollisia käyttäytymisvaikutuksia. Käytettävissä oleva aineisto sekä laskentamalli eivät mahdollista näiden huomioimista. Yrittäjät todennäköisesti reagoisivat muutokseen maksamalla vähemmän osinkoa yhden vuoden tasolla, mikä johtaa siihen, että staattinen arvio verotulojen muutoksesta tulee arvioitua liian suureksi.

Aihetta on käsitelty laajasti mm. Yritysverotuksen asiantuntijatyöryhmän raportissa (VM 2017b). Tutkimuksissa on havaittu, että valtaosa yrittäjistä pyrkii välttämään korkeammin verotettua ansiotulo-osinkoa ja tästä syystä jakaa osinkoa juuri nettovarallisuusrajaan asti. Koiviston (2023) tutkimus arvioi osinkoverotuksen muutoksia hieman syvällisemmin. Tutkimuksen mukaan muutokset johtavat pääosin tulonmuuntoon sekä yksittäisen vuoden sisällä (osinko vs. palkka), että vuosien välillä (osingonmaksun lykkääminen). Tutkimuksessa havaitaan mm., että vuonna 2014 tapahtunut korkean nettovarallisuuden yritysten osinkojen verotuksen keveneminen johti siihen, että yritykset maksoivat keskimärin 8 prosenttia enemmän samalla kun yrittäjille maksettu palkka pieneni 8 prosenttia. Samalla havaittiin, että ne yritykset, jotka jakoivat osinkoa juuri vanhan nettovarallisuusrajan eli 9 prosenttia nettovarallisuudesta, alensivat osinkojaan vastaamaan uutta 8 prosentin nettovarallisuusrajaa. Yrittäjät reagoivat voimakkaasti kannustimiin lähinnä tulonmuuntoa harjoittamalla. Osinkoverotuksen muutoksella ei kuitenkaan havaita olevan vaikutusta yrityksen investointeihin tai liikevaihtoon.

Työttömyysturva ja yleistuki

Yleistuen tarveharkinnassa käytetyt tulot on muodostettu laskemalla yhteen henkilön pääomatulot ja muut ansiotulot ja jakamalla tämä summa kahdella. Tulot on jaettu siitä johtuen, että Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen hallituksen esitystä varten (HE 112/2025) tekemässä yleistuen vaikutusarviossa havaittiin, että alle 55-vuotiaiden työmarkkinatuen saajien kohdalla näin muodostetut tulot ovat noin kaksinkertaiset verrattuna Kelan tietoihin todellisista tarveharkinnasta käytetyistä tuloista. Tulot on muodostettu tällä tavalla myös alle 55-vuotiaille työmarkkinatuen saajille, joilla on aineistossa myös tarveharkinnassa käytetyt tulot, jotta erot tulojen muodostuksessa eivät poikkeaisi eri ryhmillä toisistaan. Arviossa on jonkin verran epätarkkuutta, koska vuositason tulotiedoista muodostetut tarveharkinnan tulot eivät välttämättä todellisuudessa ajoitu niille kuukausille, joina henkilö saa työttömyysetuutta.

Lomakorvausten jaksotus työttömyysturvassa on viety malliin arpomalla lomakorvausten jaksotuksia yhtä suurelle osuudelle saajista kuin lomakorvauksia oli jaksotettu työttömyysturvan saajilla ennen jaksotuksen poistoa vuonna 2013. Menetelmä on sama, jota on käytetty hallituksen esitysten arvioissa.

Työssäoloehdon pidentäminen on viety malliin siirtämällä alle 52 viikkoa kuluneen ja edellisen kahden vuoden aikana työskennelleet ansiopäivärahalta peruspäivärahalle.

Simulaatioissa on käytetty työttömyysturvan kuukausimallia, eli työttömyysturva on simuloitu henkilöille kuukauden jaksoissa aiemman vuositason tarkastelun sijaan, mikä parantaa mallin laskentatarkkuutta.

Omaishoidon tuki

Omaishoidon tuen vähimmäispalkkioiden korottaminen on arvioitu korottamalla kaikkia omaishoidon tuen palkkioita suhteellisesti saman verran niillä, joiden omaishoidon tuen vuosipalkkiot koko vuodelta ovat enintään 12 kuukaudelta maksettujen vähimmäispalkkioiden suuruiset. Tällä menetelmällä palkkion korotuksen kokonaisvaikutus on lähellä hallituksen esityksessä tehtyä arviota, mutta kotitaloustasolla arviossa voi olla epätarkkuutta.

Kotihoidon tuen asumisaikavaatimus

Kotihoidon tuen kolmen vuoden asumisaikavaatimusta on arvioitu asettamalla kotihoidon tuki nollaksi henkilöillä, joiden muuttovuosi on ollut aineistossa 2020 tai myöhemmin (aineistovuosi mallissa on 2023). Arvioon liittyy epätarkkuuksia esimerkiksi sen vuoksi, että henkilö voi olla kolmen vuoden säännön puitteissa oikeutettu tukeen osan vuotta, sekä siksi, että muuttujalla ei pystytä tunnistamaan sellaisia EU/ETA-maista muuttaneita henkilöitä, joilla oikeus tukeen säilyisi.

Yleisen asumistuen, eläkkeensaajan asumistuen ja toimeentulotuen varallisuusharkinta

Yleisen asumistuen, eläkkeensaajan asumistuen ja toimeentulotuen simuloinnissa on käytetty malliin sisältyviä varallisuustietoja. Varallisuustiedot eivät ole kattavia, vaan niistä puuttuvat esimerkiksi talletukset. Toimeentulotuelle on asetettu 500 euron varallisuuskatto, eli kotitaloudet, joilla on datassa yli 500 euron varallisuus, eivät saa simuloinneissa toimeentulotukea. Oletus vastaa Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen uusimpia laskelmia sosiaaliturvaleikkausten tulonjakovaikutuksista (Tervola & Ollonqvist 2025).

Opiskelijoiden asumislisä

Mikrosimulointimalli ei pysty tunnistamaan täsmällisesti kuukausitasolla, ketkä kaikki siirtyisivät opintotuen asumislisän piiristä takaisin yleisen asumistuen piiriin. Tämän vuoksi opiskelijoiden asumislisää koskevaan

arvioon liittyy epävarmuutta. Laskelmissa ei ole myöskään huomioitu muutoksen mahdollisia vaikutuksia opiskelijoiden asumisvalintoihin.

Mallin tuottama toimeentulotuen saannin yliarvio on opiskelijoiden asumislisäsiirron yhteydessä poikkeuksellisen suuri. Tämän vuoksi toimeentulotuen saanti on määritelty nollaksi opintoetuuksia saaneilla opiskelijoilla sekä pysyvän lainsäädännön mukaisessa laskelmassa että reformilaskelmissa. Tämä vääristää toimeentulotuen saantia hieman alaspäin, koska perheettömät opiskelijatkin voivat saada joissain tilanteissa toimeentulotukea. Ratkaisulla estetään kuitenkin suhteettoman suuri vääristymä toimeentulotuen saannissa pysyvän lainsäädännön ja asumislisäreformin välillä.

Toimeentulotukeen ja yleiseen asumistukeen liittyvät epätarkkuudet

Mikrosimulointimalli yliarvioi toimeentulotuen perusosaan kohdistuvien muutosten vaikutuksia ja myös tuen kohdentumisessa on epätarkkuuksia todelliseen tilanteeseen verrattuna mm. tukeen liittyvän alikäytön takia. Vastaavia ongelmia liittyy myös muihin etuuksiin (esim. asumistuet ja takuueläke), jotka simuloidaan mallissa kaikille tukeen laskennallisesti oikeutetuille henkilöille tai kotitalouksille. Yleisen asumistuen osalta malli tyypillisesti yliarvioi ansiotulovähennyksen vaikutusta, koska malli ei sisällä kuukausi- tai etuusjaksotasoisia tulotietoja. Lisäksi asumiskustannukset on aineistossa imputoitu suurelle osalle väestöstä ja niihin liittyy merkittävää epävarmuutta. Tämän vuoksi esimerkiksi Vasemmiston vaihtoehtobudjettiin sisältyvää toimeentulotuen enimmäisasumismenojen rajauksen perumista ei ole voitu huomioida laskelmissa.

Epätarkkuudet heijastuvat suoraan toimeentulotukeen ja asumistukiin tehtävissä muutoksissa, mutta myös epäsuorasti muiden etuusmuutosten kautta (esim. työttömyysturvan leikkaus kasvattaa asumistuki- ja toimeentulotukimenoja). Vaikka sekä asumistuki- että toimeentulotukimalli tyypillisesti yliarvioivat vaikutuksia, muodostuu vaikutus kuitenkin nettomääräisesti yleensä lähemmäksi ”todellista” (toimeentulotuki kompensoi asumistuen muutosta).

SISU-mikrosimulointimallia ei tyypillisesti käytetä ainakaan asumistukien ja toimeentulotuen osalta ensisijaisena vaihtoehtona, kun pyritään arvioimaan muutosten vaikutuksia etuusmenoon ja julkiseen talouteen. Näitä vaikutuksia on arvioitu talousarvioesityksen osalta kyseisissä hallituksen esityksissä, joissa muutoksia on arvioitu yksitellen. Näissä sosiaaliturvaa koskevissa kustannusarvioissa on tyypillisesti hyödynnetty suoraan Kelan rekisteritietoja. Näihinkin laskelmiin liittyy epävarmuutta erityisesti silloin, kun etuuden piiriin tulee suoraan tai epäsuorasti reformien seurauksena uusia kotitalouksia. Yksittäisten etuusmuutosten demografisten ja tulonjaollisten vaikutusten sekä sosiaaliturva- ja veromuutosten yhteisvaikutusten arviointi kuitenkin edellyttää SISU-mallin käyttöä ja siihen liittyvät epätarkkuudet on hyväksyttävä tämän tyyppisissä tarkasteluissa.

Mikrosimulointimalli ei sovellu harkinnanvaraisten tuen saantiin liittyvien sääntöjen muutosten arviointiin. Tämän vuoksi esimerkiksi toimeentulotukiuudistuksessa ehdotettuja velvollisuutta hakea ensisijaista etuutta ja perusosan alentamisen helpottamista ei voida mallilla arvioida.

SISU-malli yliarvioi moninkertaisesti toimeentulotuen ansiotulovähennyksen vaikutukset tuen saantiin. Tämän vuoksi aineistopohjaisessa simuloinnissa ansiotulovähennys on asetettu nollaksi sekä pysyvässä lainsäädännössä että reformien arvioissa. Muutokset ansiotulovähennykseen huomioidaan kuitenkin esimerkkilaskelmissa. Opintoetuuksia saaneilla kotitalouksilla toimeentulotuki on määritelty nollaksi, koska malli yliarvioi toimeentulotuen saannin näillä kotitalouksilla moninkertaisesti. Myöskään yrittäjille ei simuloida toimeentulotukea lainkaan. Nämä määrittelyt johtavat siihen, että toimeentulotuen saanti voi tulla aliarvioiduksi opiskelijoilla, yrittäjillä sekä pieniä työtuloja saaneilla. Aliarvio on kuitenkin merkittävästi pienempi kuin näiden rajausten tekemättä jättämisestä seuraava yliarvio olisi.

Toimeentulotuen simuloinnissa käytetään perustoimeentulotuessa hyväksyttävien asumismenojen kuntakohtaisia rajoja (asumisnormit), mutta ei huomioida niihin mahdollisesti kohdistuvia muutoksia.

L1.2 Välilliset verot

Välillisten kulutusverojen osalta kustannuslaskelmat ovat lähtökohtaisesti staattisia tai suoraan hallituksen esityksiin perustuessaan niissä esitettyjen arvioiden ja menetelmien mukaisia. Välillisiä veroja koskevat jakaumalaskelmat ovat myös staattisia, jos toisin ei ole mainittu. Staattisessa laskentakehikossa jakaumavaikutuksia arvioitaessa oletetaan, että välillisten verojen muutokset siirtyvät täysimääräisinä kuluttajahintoihin ja että hintamuutokset eivät vaikuta kotitalouksien kulutuskäyttäytymiseen[16]. Välillisten verojen muutosten vaikutuksia kotitalouksien ostovoimaan arvioidaan vähentämällä kotitalouden käytettävissä olevista tuloista välillisten verojen muutos. Siten veronkorotus heikentää kotitalouden ostovoimaa suhteessa verrattavaan tilaan[17]. Välillisten verojen muutosten vaikutusarviointi keskittyy vain ostovoiman muutokseen eikä esimerkiksi muita hyvinvointiin liittyviä ulottuvuuksia pyritä arvioimaan (esim. terveysvaikutukset).

Kustannuslaskelmat

Vasemmiston kokonaisuuden sisältämien välillisten verojen muutosten kustannusvaikutukset perustuvat lähtökohtaisesti hallituksen esityksissä arvioituihin taloudellisiin vaikutuksiin, jos erikseen ei ole toisin mainittu. Välillisten verojen kustannusvaikutukset kuvaavat vaikutusta koko verokertymään eivätkä pelkästään kotitalouksien osuutta kulutuksesta.

Jakaumavaikutukset

Välillisten verojen muutosten vaikutuksia eri tulokymmenysten ja väestöryhmien ostovoimaan on arvioitu tuoreimman vuoden 2022 Kulutustutkimuksen avulla. Välillisten verojen väestöryhmittäiset euromääräiset muutokset on skaalattu SISU-mallin rekisteriaineiston tasolle käytettävissä olevien tulojen suhteellisella erolla.

Välillisen verotuksen jakaumavaikutusten arvioimiseen liittyy useita epävarmuustekijöitä aineistoon ja menetelmään liittyvien rajoitteitten takia[18]. Välillistä verotusta koskeviin laskelmiin tuleekin suhtautua vain karkeina, suuntaa antavina arvioina.

---

[16] Kotitalouksien kokonaiskulutusta ei myöskään kiinnitetä perusuran tai aineiston perusvuoden tasoon eikä kotitalouksilla ole siten budjettirajoitetta, jos välillisiä veroja nostetaan. Toisin sanoen puhtaasti staattisessa laskentakehikossa kotitalouksien oletetaan ostavan saman määrän tuotteita hyödykkeen veroasteesta riippumatta (esim. arvonlisäveropohja ei muutu).

[17] Valtaosa välillisistä veroista on regressiivisiä, koska pienituloiset kuluttavat poikkileikkausnäkökulmasta tarkasteltuna suuremman osan tuloistaan kuin suurituloiset. Toisaalta regressiivisyyttä voidaan ajatella myös elinkaarinäkökulmasta, jolloin edellä mainitut tuloluokkien väliset erot tasoittuvat. Olennaista onkin millä aikajänteellä tuloja ja kulutusta tutkitaan. Jos oletettaisiin yksinkertaisesti, että myös kaikki säästetyt tulot kulutetaan myöhemmin, jolloin välilliset verot kohdistuisivat myös myöhempään kulutukseen, niin välillisten verojen regressiivinen ominaisuus pitkälti poistuisi. Yhden vuoden poikkileikkausaineistoa käytettäessä valinta liittyy siihen, huomioidaanko säästämisasteiden erot kotitalouksien välillä. Elinkaarinäkökulmasta tarkasteltuna välillisten verojen muutos tulisi poikkileikkausaineistossa suhteuttaa kulutusmenoihin eikä käytettävissä oleviin tuloihin (ks. esim. Vartia & Vartia 1979). Välillisten verojen muutokset heijastuvat myös kertaluonteisesti kertyneen varallisuuden reaaliseen arvoon, jota ei myöskään oteta huomioon. Tässä muistiossa käytetty menetelmä välillisten verojen muutoksen suhteuttamisesta käytettävissä oleviin tuloihin on kuitenkin vallitseva laskentatapa myös hallituksen esityksiä arvioitaessa. Myös kaikki muistion muut laskelmat on tehty poikkileikkausnäkökulmasta, joka puoltaa kyseistä tarkastelutapaa.

[18] Esimerkiksi valtaosa valmisteverojen veropohjista on arvioitu hyödykkeiden keskihintojen avulla. Todennäköisesti keskihinnat kuitenkin oikeasti vaihtelevat esimerkiksi tuloluokittain. Lisäksi tiettyjen hyödykeryhmien kulutusluvut ovat

Jakeluvelvoitteen vaikutus pumppuhintoihin

Laskelmassa on käytetty hallituksen esityksen HE 121/2024 arvioita jakeluvelvoitteen muutosten vaikutuksesta arvonlisäverollisiin pumppuhintoihin vuoden 2026 tasossa.

Virvoitusjuomavero

Talousarvioesitykseen sisältyvä virvoitusjuomaveron korotus on tehty olettamalla hallituksen esityksen HE 123/2025 mukaisesti, että sokerittomien juomien verotaso nousisi seitsemän senttiä litralta ja sokeripitoisten keskimäärin 15 senttiä litralta.

Inkontinenssi- ja kuukautissuojat sekä vaipat

Talousarvioesityksessä näiden arvonlisäverokantaa alennetaan 25,5 prosentista 14 prosenttiin. Muutoksen arvioidaan alentavan verotuloja noin 12 miljoonaa euroa (HE 141/2024). Tästä voidaan laskea, että yhden prosenttiyksikön muutos alentaa verotuoja hieman yli miljoonalla eurolla. Vasemmiston vaihtoehtobudjetissa nämä alennetaan edelleen 10 prosentin alennetulle kannalla. Näin ollen verokannan alentaminen 13,5 prosentista 10 prosenttiin alentaisi verotuloja noin 4 miljoonaa euroa.

Valmisteverojen indeksointi

Valmisteverojen sitominen indeksiin on arvioitu karkealla tasolla Verokartoituksen perusteella. Sen perusteella indeksiin sitominen nostaisi verotuloja vuonna 2024 arviolta 133 miljoonaa euroa, mikä perustui 1,9 prosentin ennusteeseen. Skaalaamalla tätä muutosta vuoden 2026 ennusteeseen 1,4 prosenttia, saadaan vaikutukseksi noin 98 miljoonaa euroa.

Tämä on vain suuruusluokka-arvio, koska siinä ei ole huomioitu vuosina 2024–2026 tapahtuneita muutoksia. Kulutustutkimukseen perustuvassa arvioinnissa muutos koskee vain alkoholi-, virvoitusjuoma-, liikennepolttoaine- ja sähköveroa.

Indeksivaikutukset

Välillisten verojen muutokset vaikuttavat kuluttajahintoihin ja siten myös kansaneläkeindeksiin sidottuihin sosiaalietuuksiin sekä työeläkeindeksin kautta eläkkeisiin. Esimerkiksi arvonlisäverojen kiristäminen korottaisi kuluttajahintojen nousun myötä etuuksia ja eläkkeitä, joka kompensoi osittain ostovoiman heikentymistä niitä saavilla kotitalouksilla. Todellisuudessa indeksit seuraavat kuluttajahintojen nousua viiveellä, mutta tässä laskelmassa oletetaan hyödykkeiden hintojen nousun siirtyvän välittömästi ja täysimääräisesti indeksisidonnaisten etuuksien tasoihin.

Välillisten verojen vaikutus kuluttajahintoihin on arvioitu arvonlisäverokantojen osalta Kulutustutkimuksen avulla hyödyntämällä hyödykkeiden budjettiosuuksia (keskimääräistä osuutta kulutuskorista) ja hyödykekohtaisia arvonlisäverokantoja (ks. Riihelä 2010). Staattisessa laskelmassa kuluttajahintojen muutos on yhtä suuri kuin kotitalouksien kulutuksen yhteenlasketun arvon muutos, jos oletetaan hyödykkeiden budjettiosuuksien vastaavan kuluttajahintaindeksin painoja.

---

merkittävästi aliestimoituneet Kulutustutkimuksessa (erityisesti alkoholi) verrattuna esim. Kansantalouden tilinpidon mukaisiin kulutusmenoihin. Myös Kulutustutkimuksen pieni otoskoko asettaa rajoitteita arvioiden tekemiselle.

Kuluttajahintojen muutoksen vaikutus sosiaalietuuksien tasoon, julkiseen talouteen ja tulojakaumaan on arvioitu SISU-mikrosimulointimallilla. Indeksivaikutukset on arvioitu erillisenä laskelmana eikä se siten huomioi yhteisvaikutuksia kansaneläkeindeksiin sidottuihin sosiaaliturvaetuuksiin (tai työeläkkeisiin) kohdistuvien reformien kanssa. Yhteisvaikutukset ovat kuitenkin vähäisiä kokonaisuuden kannalta.

Hallituksen esityksen HE 75/2023 mukaisesti eräitä etuuksia ja rahamääriä, jotka on sidottu kansaneläkeindeksiin tai elinkustannusindeksiin, ei tarkisteta siten kuin kansaneläkeindeksistä annetussa laissa säädetään tai elinkustannusindeksin muutosta vastaavasti vuosina 2024–2027. Tämän vuoksi talousarvioesityksen mukaisessa tilanteessa välillisten verojen vaikutus kuluttajahintoihin ei muuta jäädytyksen kohteena olevia etuusperusteita. Vasemmiston vaihtoehdossa perutaan indeksijäädytys ja näin ollen Vasemmiston välillisten verojen vaikutus vaikuttaa kaikkiin indeksisidonnaisiin etuuksiin.

Kaikissa muistion taulukoissa ja kuvioissa kuluttajahintojen muutoksen vaikutus sosiaalietuuksien tasoon ja eläkkeisiin sisältyy välillisten verojen kokonaisuuteen. Välillisiin veroihin kohdistuvien muutosten indeksivaikutuksia ei huomioida 5. luvun esimerkkilaskelmissa.

L1.3 Esimerkkilaskelmat

Luvun 5.1 esimerkkilaskelmat kuvaavat ansiotuloveroreformien vaikutusta verojen jälkeisiin nettotuloihin ja veroasteisiin tulolajeittain. Kyseisen luvun kuvioissa ja taulukoissa bruttotulotasot ovat kiinteitä (ansiotason muutosta ei huomioida) eikä sosiaaliturvaa ole huomioitu[19]. Lukujen 5.2 ja 5.3 laskelmissa huomioidaan verojen lisäksi myös muut tulonsiirrot ja varhaiskasvatusmaksut. Laskelmat eivät ole ostovoimalaskelmia, vaan kuvaavat lakimuutosten vaikutuksia nimellisiin verojen jälkeisiin nettotuloihin ja käytettävissä oleviin tuloihin. Myöskään välillisiä veroja (ml. näiden indeksivaikutukset) ei huomioida esimerkkilaskelmissa.

Esimerkkilaskelmissa huomioidaan vain ns. automaattisesti tehtävät verovähennykset. Näin ollen esimerkiksi työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen vähennyskelpoisuutta tai työhuonevähennystä ei ole huomioitu. Laskelmissa on käytetty vuoden 2025 keskimääräisiä kirkollis- ja kunnallisveroprosentteja. Palkansaajat ovat esimerkeissä 32-vuotiaita. Kaikki lapset ovat laskelmissa päivähoitoikäisiä (ensimmäinen lapsi alle 3-vuotias ja toinen lapsi 3-5-vuotias). Lapset ovat kokoaikaisessa päivähoidossa, jos molemmat vanhemmat työskentelevät osa- tai kokoaikaisesti palkkatasosta riippumatta.

Luvun 5.3 kannustinlaskelmissa työttömän henkilön oletetaan saavan soviteltua työttömyysetuutta. Laskelmassa ei oteta huomioon soviteltuun työttömyysetuuteen liittyviä työttömyysturvalain mukaisia rajoitteita, vaan oletetaan kaavamaisesti palkkatyön tulevan hyväksytyksi soviteltuun työttömyysetuuteen oikeuttavana työnä. Ansiopäivärahan nk. 100-prosentin sääntö huomioidaan kuitenkin normaalisti. Työttömien oletetaan laskelmissa myös täyttävän työssäoloehdon täysimääräisesti.

Esimerkkitapausten oletetaan olevan lähtökohtaisesti oikeutettuja toimeentulotukeen. Muistiossa esitettyjen esimerkkitapausten asumismenot ovat matalampia kuin keskimääräiset perustoimeentulotuen enimmäisasumismenot (asumisnormit), jonka vuoksi kyseisillä rajoilla ei ole käytännössä vaikutusta laskelmien tuloksiin toimeentulotukea saavilla henkilöillä tai kotitalouksilla. Yleisen asumistuen, eläkkeensaajan asumistuen ja toimeentulotuen varallisuusharkintaa ei oteta huomioon esimerkkilaskelmissa.

[19] Kansaneläkkeen täyteen määrään kohdistuvat muutokset (indeksi-/tasomuutokset) otetaan kuitenkin aina huomioon eläketulovähennyksissä (pl. välillisen verotuksen indeksivaikutukset).

Opiskelija

20-vuotta täyttänyt yksin asuva korkeakouluopiskelija (aloittanut opinnot 1.8.2014 jälkeen, ei huollettavia lapsia) yleisen asumistuen kuntaryhmässä 2, vuokra 556 €/kk. Vuokra vastaa yleistä asumistukea saavien yksin asuvien opiskelijaruokakuntien painotettua keskimääräistä asumismenoa vuokra-asunnoissa kuntaryhmän 2 mukaisissa kunnissa 8/2025 (lähde: Kelasto). Opintolainatakaus luetaan opiskelijan tuloksi toimeentulotuen tarveharkinnassa riippumatta siitä, onko opiskelija ottanut lainaa.

Työtön (työmarkkinatuki/yleistuki)

Työmarkkinatukea/yleistukea saava yksin asuva henkilö yleisen asumistuen kuntaryhmässä 2, vuokra 562 €/kk. Vuokra vastaa yleistä asumistukea saavien yksin asuvien työttömien ruokakuntien painotettua keskimääräistä asumismenoa vuokra-asunnoissa kuntaryhmän 2 mukaisissa kunnissa 8/2025 (lähde: Kelasto).

Työtön (ansiosidonnainen)

Keskimääräistä ansiosidonnaista työttömyyspäivärahaa (1 508 €/kk vuonna 2023[20], lähde: Kela) saava yksin asuva henkilö yleisen asumistuen kuntaryhmässä 2, vuokra 562 €/kk. Vuokra vastaa yleistä asumistukea saavien yksin asuvien työttömien ruokakuntien painotettua keskimääräistä asumismenoa vuokra-asunnoissa kuntaryhmän 2 mukaisissa kunnissa 8/2025 (lähde: Kelasto).

Ansiosidonnaisen työttömyysturvan porrastuksen myötä päivärahan määrä vaihtelee työttömyyden keston mukaan. Esimerkkilaskelmissa ansiosidonnaisen määräksi on laskettu 101 päivää työttömänä olevan henkilön mukaan. Tämä vastaa keskimääräistä ansiosidonnaisen päivärahan kestoa vuonna 2023 (lähde: Kela). Tällöin keskimääräinen ansiosidonnainen päiväraha on 87,9 prosenttia normaalista päivärahasta[21].

Työtön yksinhuoltaja (työmarkkinatuki/yleistuki)

Työmarkkinatukea/yleistukea saava yksinhuoltaja (2 päivähoitoikäistä lasta) yleisen asumistuen kuntaryhmässä 2, vuokra 806 €/kk. Vuokra vastaa yleistä asumistukea saavien työttömien yhden huoltajan lapsiperheiden (ruokakuntien) painotettua keskimääräistä asumismenoa vuokra-asunnoissa kuntaryhmän 2 mukaisissa kunnissa 8/2025 (lähde: Kelasto).

Pienituloinen eläkeläinen

Täyttä takuueläkettä saava yksin asuva henkilö kuntaryhmässä 2, vuokra 619 €/kk. Vuokra vastaa eläkkeensaajan asumistukea saavien keskivuokraa vuokra-asunnoissa kuntaryhmän 2 mukaisissa kunnissa 7/2025 (lähde: Kelasto).

Keskimääräinen työeläke

Suomessa asuvien omaan työuraan perustuvaa eläkettä saavien keskimääräinen omaan työuraan perustuva bruttoeläke 1 985 €/kk vuoden 2024 lopussa (lähde: ETK).

[20] Ansiosidonnaisen työttömyyspäivärahan laskennassa käytetään vuoden 2023 keskimääräisen päivärahan tuottavaa vakuutuspalkkaa, joka korotetaan ansiotasoindeksillä vuoden 2026 tasoon.
[21] (100 % x 40pv + 80 % x 61pv) / 101pv = 87,9 %

Mediaanipalkansaaja

Kokoaikaisten palkansaajien kokonaisansioiden (brutto) mediaani 3 564 €/kk vuonna 2023 (lähde: Tilastokeskus, Palkkarakennetilasto).

Pienituloinen palkansaajaperhe

Palkka molemmilla puolisoilla puolet kokoaikaisten palkansaajien kokonaisansioiden mediaanista. Kaksi päivähoitoikäistä lasta. Asuinpaikka yleisen asumistuen kuntaryhmässä 2, vuokra 1 029 €/kk. Vuokra vastaa yleistä asumistukea saavien työssä olevien kahden huoltajan lapsiperheiden (ruokakuntien) painotettua keskimääräistä asumismenoa vuokra-asunnoissa kuntaryhmän 2 mukaisissa kunnissa 8/2025 (lähde: Kelasto).

Keskituloinen palkansaajaperhe

Puolisot mediaanipalkansaajia. Kaksi päivähoitoikäistä lasta. Asuinpaikka yleisen asumistuen kuntaryhmässä 2, vuokra 1 029 €/kk. Vuokra vastaa yleistä asumistukea saavien työssä olevien kahden huoltajan lapsiperheiden (ruokakuntien) painotettua keskimääräistä asumismenoa vuokra-asunnoissa kuntaryhmän 2 mukaisissa kunnissa 8/2025 (lähde: Kelasto).

Suurituloinen palkansaajaperhe

Palkka molemmilla puolisoilla 2,5 kertaa mediaanipalkka. Kaksi päivähoitoikäistä lasta. Asuinpaikka yleisen asumistuen kuntaryhmässä 2, vuokra 1 029 €/kk. Vuokra vastaa yleistä asumistukea saavien työssä olevien kahden huoltajan lapsiperheiden (ruokakuntien) painotettua keskimääräistä asumismenoa vuokra-asunnoissa kuntaryhmän 2 mukaisissa kunnissa 8/2025 (lähde: Kelasto).

L1.4: Tulokymmenysten alarajat

Tulokymmenysten rajat on muodostettu SISU-mikrosimulointimallissa Tilastokeskuksen tulonjakotilastojen tavoin kotitalouden ekvivalenttien käytettävissä olevien rahatulojen mukaisesti. Ekvivalentteja tuloja käyttämällä tulovertailuissa pyritään saamaan eri kokoiset ja rakenteeltaan erilaiset kotitaloudet vertailukelpoisiksi ottamalla huomioon yhteiskulutushyödyt (skaalaedut).

Menetelmässä henkilöiden käytettävissä olevat rahatulot summataan ensin kotitaloustasolle, jonka jälkeen kotitalouden yhteenlasketut tulot jaetaan kotitalouden kulutusyksiköiden määrällä käyttämällä OECD:n modifioitua ekvivalenssiskaala, jossa:

- kotitalouden ensimmäinen aikuinen saa painon 1
- muut yli 13-vuotiaat henkilöt saavat painon 0,5
- lapset saavat painon 0,3 (lapsiksi on määritelty 0–13-vuotiaat).

Tämän jälkeen jokaiselle kotitalouden jäsenelle tulee sama ekvivalentti tulo. Henkilöt järjestetään tämän jälkeen tulojen mukaiseen järjestykseen ja jaetaan kymmeneen yhtä suureen ryhmään. Jokainen kotitalouden henkilö kuuluu siten samaan tulokymmenykseen. Menetelmän takia tulorajat kuvaavat käytettävissä olevien tulojen rajaa yhden hengen kotitaloudelle. Muille kuin yhden hengen kotitalouksille luvut on kerrottava kotitalouden kulutusyksiköiden määrällä (esim. lapsettomalla pariskunnalla luvulla 1,5).

Alla olevassa taulukossa esitetyt tulokymmenysten alarajat kuvaavat pysyvän lainsäädännön simuloinnin mukaista tilannetta.

Tulokymmenysten alarajat

Tulodesiili	Desiilin alaraja, €
1	.
2	15 878
3	19 930
4	23 883
5	27 515
6	30 883
7	34 480
8	38 743
9	44 485
10	54 574

Liite 2: Hallituksen esitykset

Talousarvioesityksen osalta laskelmassa huomioitujen vero- ja etuusperusteiden muutokset ja niihin liittyvät vaikutusarviot on esitetty seuraavissa hallituksen esityksissä tai muissa lähteissä:

Sosiaaliturva:

- Yleistuki: HE 112/2025
- Toimeentulotuen perusosien alentaminen: HE 116/2025
- Omaishoidon palkkioiden korottaminen: HE 110/2025
- Kotihoidon tuen asumisaikavaatimus: HE-luonnos
- Äitiysavustuksen korottaminen: HE 99/2025
- Kansaneläkeindeksiin sidottujen etuuksien indeksijäädytys: HE 75/2023

Tuloverotus:

- Tuloverotuksen muutokset: HE 98/2025

Välilliset verot:

- 14 prosentin arvonlisäverokantaan kuuluvien hyödykkeiden verokannan alentaminen: HE 93/2025
- Tupakkaveron korotus: HE 97/2024 vp
- Alkoholijuomien veronkorotus: HE 95/2025
- Virvoitusjuomaveron korotus: HE 123/2025
- Sähkön huoltovarmuusmaksun korotus: VM 2025
- Liikennepolttoaineiden veronalennus: HE 132/2025
- Jakeluvelvoitteen muutokset: HE 121/2024 vp

Liite 3: Tuloveroperusteiden muutokset Vasemmiston vaihtoehdossa

Valtion tuloveroasteikko:

PLS (2025)

Verotettava ansiotulo, €	Vero alarajan kohdalla, €	Vero alarajan ylittävästä tulon osasta, %
0 – 21 200	0	12,64
21 200 – 31 500	2 679,68	19,00
31 500 – 52 100	4 636,68	30,25
52 100 – 88 200	10 868,18	34,00
88 200 – 150 000	23 142,18	41,75
150 000 –	48 943,68	44,25

TAE 2026

Verotettava ansiotulo, €	Vero alarajan kohdalla, €	Vero alarajan ylittävästä tulon osasta, %
0 – 22 000	0	12,64
22 000 – 32 600	2 780,80	19,00
32 600 – 40 100	4 794,80	30,25
40 100 – 52 100	7 063,55	33,25
52 100 –	11 053,55	37,5

VAS 2026

Verotettava ansiotulo, €	Vero alarajan kohdalla, €	Vero alarajan ylittävästä tulon osasta, %
0 – 22 000	0	12,64
22 000 – 32 600	2 780,80	19,00
32 600 – 52 100	4 794,80	31,75
52 100 – 85 800	10986,05	38,00
85 800 –	23792,05	45,55

Työtulovähennys

	PLS (2025)	**TAE 2026**	**VAS 2026**
1. prosentti, %	18	18	18
1. tuloraja, €	24 250	35 000	24 250
2. prosentti, %	2,22	2,00	2,22
2. tuloraja, €	42 550	50 550	42 550
3. prosentti, %	3,44	0	3,44
Enimmäismäärä, €	3 225	3 430	3 430
Lapsikorotus, €	50	105	50
Ikäkorotus, €	1 200	1 200	1 200

Eläketulon lisävero

	PLS (2025)	**TAE 2026**	**VAS 2026**
Tuloraja, €	47 000	60 000	47 000
Veroprosentti, %	5,85	5,85	5,85